

DOI: 10.7596/taksad.v6i3.926

Citation: Dolunay, A., & Keçeci, G. (2017). Göçmenlerin Kent Dokusuna Etkisi: KKTC Surlarıçi Örneği. Journal of History Culture and Art Research, 6(3), 524-559. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i3.926>

Göçmenlerin Kent Dokusuna Etkisi: KKTC Surlarıçi Örneği*

Impact of Immigrants on the Urban Texture: TRNC Old City Example

Ayhan Dolunay¹, Gökçe Keçeci²

Abstract

The Old City located in the centre of Nicosia, the capital of Turkish Republic of Northern Cyprus, has become an area where the locals do not choose to reside and rather the immigrants from the low-level income group who came to the island to work for a long time. It has turned into a non-investment zone. Therefore, the living standards of the area had deteriorated when compared with the other areas of the Turkish republic of Northern Cyprus-even Nicosia; and the immigrants get on with their lives in various challenges. On the other hand, due to some cultural differences, there has been an increase in the criminal cases together with the problems and economic challenges that might even arise in case of immigration to a bigger city in Turkey. As there has been no scientific research on the Old City, this study has a unique nature in addition to allow the identification of problems of immigrants as well as the problems caused by the immigrants in such areas through data collection in general and area-specific, performance of observation, utilisation of questionnaires and press screening, and concrete solutions are provided accordingly. The problems of immigrants and problems caused by the immigrants can only be solved through increasing the state support by positive discrimination and enhancing the cultural differences of immigrants in the positive way and enduring integrated living standards rather than disintegration in compliance with the structure of country and values of society.

Keywords: Immigration, Immigrant, Urban Texture, Nicosia-Old City, TRNC.

---

* Bu çalışma, 11-14 Mayıs 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilen IV. International Eurasian Educational Research Congress (EJER)'de sunulan aynı adlı bildirinin geliştirilmesi ile hazırlanmıştır.

¹ Near East University (Yakın Doğu Üniversitesi), Hukuk Danışmanı, İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi, İletişim Araştırmaları Merkezi Üyesi, Lefkoşa KKTC. E-mail: ayhandolunay@live.com

² Near East University (Yakın Doğu Üniversitesi) İletişim Fakültesi Dekanı, Görsel İletişim ve Tasarım Bölüm Başkanı, İletişim Araştırmaları Merkezi Başkanı, Lefkoşa KKTC. E-mail: gokce.kececi@neu.edu.tr

Öz

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin başkenti Lefkoşa'nın merkezinde bulunan Surlariçi bölgesi, uzun bir dönemdir, yerel halkın genellikle ikametten kaçındığı, daha ziyade, Türkiye Cumhuriyeti'nden adaya çalışmak amacı ile gelen düşük gelir grubundan göçmenlerin, ikamet etmekte olduğu bir bölge haline gelmiştir. İlgili bölge, -deyim yerinde ise- yatırımlardan mahrum bölge halini almıştır. Bu kapsamda da bölgenin yaşam standartlarında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, hatta Lefkoşa'nın, diğer bölgelerine kıyasen, gerileme söz konusu olmuş; bölgede yaşayan ilgili göçmenler, çeşitli zorluklar içinde yaşamlarını idame ettirir hale gelmiştir. Diğer yandan, bazı kültürel farklılıklar nedeni ile, geldikleri bölgeden, Türkiye içinde büyük bir şehre göç etmeleri halinde dahi söz konusu olacak kültürel farklılığa dayalı sorunlar ve göç etmelerine yol açan bir takım ekonomik sorunlar beraberinde, adli olaylarda artışı da getirmektedir. Surlariçi bölgesine ilişkin, bilimsel çalışma yapılmamış olması, çalışmayı özgün niteliğe taşırken; genel ve bölgeye ilişkin veri toplanması, gözlemler gerçekleştirilmesi, anket çalışmalarından yararlanılması ve basın taraması gerçekleştirilmesi ile, çalışmada gerek göçmenlerin sorunları gerekse bölgede göçmenlerin yol açtığı sorunların tespiti sağlanmakta ve somut çözüm önerilerine yer verilmektedir. Göçmenlerin sorunlarının ve göçmenlerin yol açtığı sorunların çözümü, bölgeye verilen devlet desteğinin, pozitif ayrıma gidilerek arttırılması ve bölgede yaşayan göçmenlerin kültürel farklılıklarının olumlu yönde geliştirilerek, ülke yapısına ve toplumun değerlerine uygun hale gelmesi ve ayrışma yerine, entegre yaşam standartlarının sağlanmasından geçmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Kent Dokusu, Lefkoşa-Surlariçi, KKTC.

Giriş

Artan nüfusla birlikte küresel bir yapıyla şekillenen dünya, bu doğrultuda, göç döngüsüyle de yüz yüze kalmıştır. 1970 sonrası iletişim ağları, toplumlararası bilgi alışverişinin artmasına imkân sağlarken; ülkelerarası sosyo-ekonomik farklılıklar daha biliniyor/görünür bir duruma ulaşmıştır. Her geçen gün teknolojik gelişmelerin sunduğu iletişim ve ulaşım ağları sayesinde de farklı nedenlerle toplulukların yer değiştirmesi daha olanaklı bir hal almıştır.

Yaşadığı coğrafyada çalışma imkanları kısıtlı olan ve/veya çalışma olanağı bulamayan, geçim sıkıntısı içerisinde olan veya sağlık- güvenlik sorunlarıyla yüz yüze kalan toplumlar, “zorunlu göç” kapsamında, daha iyi bir yaşam şartı arayışıyla yer değiştirmektedir. Toplu halde yapılan göçlerin sonucunda, yaşam pratikleriyle birlikte tüm alışkanlıklarını oluşturan kendi kültürel yapılarını, farklı bir kültüre taşıyan topluluklar hem yerli halk hem de

kendileri için zorlu uyum süreçleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Genellikle işçi sınıfını oluşturan ve eğitim düzeyi düşük olan bu grup, yerli halk- belediye - devlet üçgeni içerisinde "ikinci sınıf" vatandaş muamelesi görebilmektedir.

Çevresel faktörlerin kültürel değerleri koruyucu nitelik kazanması ve devlet politikasının uyum sürecinde etkin rol oynaması yerli halkın bu toplulukları daha rahat içine alıp kabullenmesini sağlayacaktır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin başkenti Lefkoşa'nın merkezinde bulunan Surlariçi bölgesi, uzun bir dönemden beridir, yatırım yapılmamış, yerel halkın genellikle ikametten kaçındığı, daha ziyade, Türkiye Cumhuriyeti ve diğer ülkelerden adaya çalışmak amacı ile gelen, düşük gelir grubundan -işçi sınıfından- göçmenlerin ikamet etmekte olduğu bir bölge haline gelmiştir.

Yerli halkın da bölgeden büyük ölçüde uzaklaşması ile birlikte, bölgenin yaşam standartları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, hatta bölgenin de içerisinde bulunduğu başkent Lefkoşa'nın, diğer bölgelerine kıyasen, daha yetersiz hale gelmiş; bölgede yaşayan Türk vatandaşı göçmenler, çeşitli zorluklar içinde yaşamlarını idame ettirir hale gelmiştir.

Göçmenlerin yerli kültüre uyumlandırılması çalışmalarlarıyla birlikte, bölgeye devlet desteğinin sağlanması ve çevresel faktörlerin düzenlenerek yerli halkın bölgeyi terk etmesinin önlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, Lefkoşa-Surlariçi bölgesi, kültürel değerler ve sosyo-politik, sosyo-ekonomik açıdan ve yaşam standartları açısından incelenmiş, (veri toplanması ve yapılan detaylı anket çalışmalarından yararlanılması ışığında) sosyolojik, çevresel, hukuki ve iletişimsel açıdan, mevcut olumsuz durumun aşılmasına yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

I. Teorik Çerçeve

1974 ve sonrasında adanın kuzeyine göç eden Türk vatandaşları üç gruba ayrılmaktadır. Buna göre, ilk grubu, 1974 Barış Harekatı'nda fiilen görev alan ve bu nedenle, Kıbrıs'a yerleşme hakkı verilmiş olan bireyler ve aileleri oluşturmakta; ikinci grubu, Barış Harekatı sonrası söz konusu olan nüfus boşluğunu gidermek adına, kontrollü olarak gelmiş (getirilmiş) göçmenler oluşturmakta; üçüncü grup ise, yeni bir hayat kurma amacı ile, ekonomik nedenlerle göç ederek, adaya yerleşen bireylerden oluşmaktadır (Şahin, 2013: 617). KKTC'de, Devlet Planlama Örgütü'nce, 2011 yılında yapılan son nüfus sayımına göre sürekli ikamet eden; toplam nüfus 286.255 kişi, hem T.C. hem KKTC vatandaşı olan nüfus 38.085 kişi ve sadece T.C. vatandaşı olan nüfus 80.550 kişi olarak tespit edilmiştir. Buna göre,

KKTC nüfusunun, %13,30'luk kısmını, hem T.C. hem de KKTC vatandaşı bireyler oluştururken; %28,13'lük önemli bir kısmını ise, sadece T.C. vatandaşı olan bireyler oluşturmakta; diğer bir rakamsal sonuçla, KKTC nüfusunun neredeyse yarısına denk gelen %41,43'lük önemli bir oranda birey, T.C. vatandaşlığı taşımaktadır³ ("KKTC 2011 Nüfus Sayımı Sonuçları", 2011).

Çalışmada; göç ve göçmenlik hususları ile ilgili zorluklar bir kez daha vurgulanırken; yukarıda belirtilen üçüncü grup içinden, 1990'dan günümüze değin, adaya göç eden ve KKTC Lefkoşa-Surlariçi bölgesinde ikamet etmekte olan Türk Vatandaşı, düşük gelir grubu, işçi sınıfı göçmenlerin yaşam standartlarının bilimsel tespiti söz konusu olmuştur. Bununla birlikte, ilgili bölgede gözle görülmekte olan ve bilimsel veriler ışığında da tespit edilmiş kültürel farklılıkların kent dokusuna yansımaları hususu da ele alınarak, ilgili şartların iyileştirilmesi amacıyla, hukuksal, politik ve iletişimsel önlemlerin alınmasına yönelik somut çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Farkındalık yaratılması, göçmenlerin kültürel dokuya uyum sağlamaları için projeler üretilmesi ve yurttaşların göçmenlere karşı tutumunun daha olumlu duruma getirilmesi amacıyla çalışmalar yapılması için bir çıkış noktası oluşturmak hedefiyle, çalışma sonucunda elde edilen verilerin ve somut önerilerin takip eden süreçte rapor haline getirilerek, ilgili ulusal ve yerel yönetim mercilerine ve sivil toplum kuruluşlarına sunulması hedeflenmektedir. Çalışmada, devletin de sosyal devlet ilkesi kapsamında, ilgili bölgeye, diğer tüm bölgelere vermekte olduğu/vermesi gereken eşit hizmeti sunması, özellikle bir takım mağduriyetler yaşayan göçmenler için, "pozitif ayrımcılık" ortamının yaratılması önerilmekte; ilgili bölgede yıllardır süregelen, hatta son yıllarda tırmanışa geçen ve yerli halkın bölgeden uzaklaşmasına yol açan; hatta bölgenin yüksek turistik değerini gölgeleme noktasına varan birtakım sorunların da tespiti sağlanarak, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmaktadır.

Çalışmada, göç ve göçmenler (göçmen, göçmenlerin hakları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti - Lefkoşa, Surlariçi bölgesinde ikamet eden göçmenlerin yaşam şartları ve kent dokusuna etkileri) hakkında veri toplanmış, göçmenlere ilişkin uluslararası ve ulusal yasal düzenlemelerin incelenmesine ilişkin içerik analizi (yasa analizi) yönteminden yararlanılmış, bölgenin yaşam standartlarını tespit ve adli olaylar nedeniyle gözaltında/tutuklu olan

---

³ 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu md. 42 uyarınca, KKTC vatandaşları, seçme hakkı ile T.C. vatandaşlığını kazanabilmektedir (Dolunay, 2016: 406). O nedenle, hem T.C. hem KKTC vatandaşı olan bireyler içerisinde, Türkiye'den adaya göç ederek, KKTC vatandaşlığını sonradan kazanan bireyler ve çocukları olduğu gibi; KKTC vatandaşı olduğu için, sonradan T.C. vatandaşlığını seçme hakkı ile kazanan yerli halktan bireyler de bulunmaktadır. Ancak, yukarıdaki rakamsal veriler içinde, bu husustaki ağırlıklı grubu, adaya göç eden Türk vatandaşı göçmenler oluşturmaktadır.

göçmenlerin rakamsal tespiti için anketlerden yararlanılmış ve bölgedeki çevresel sorunların ve adli sorunların tespiti için, basın taraması gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda çalışmada, göç ve göçün yarattığı etkiler ile ilgili veri toplanması; kavramsal ve pratik açıdan göçmenlik meselesi ve göçmenlerin kent dokusuna etkisi hususlarında veri toplanması ile, bulgular ele alınacak ve genel açıklamalara yer verilmiştir. Diğer yandan, Surlarıçi'nde ikamet eden Türk vatandaşı olan düşük gelirli işçi sınıfı göçmenlerin yaşam standartlarını, yaşadıkları zorlukları ve göçmenlerin kent dokusuna etkilerini tespit için gözlem yapıp veri toplanmıştır. Araştırma sürecinde; Surlarıçi'ndeki esnaf ve turistlere yönelik gerçekleştirilmiş olan anketlerden yararlanılmış, Lefkoşa Merkezi Cezaevi'nde tutuklu veya hükümlü olarak bulunları içerisinde rakamsal olarak göçmenlerin tespiti için, anket çalışmalarından ve bölgedeki çevresel sorunlar ve adli olayların tespiti için de gözlem yöntemiyle birlikte basın taramalarından destek alınmıştır.

Ayrıca, ilgili bölgede ikamet etmekte olan göçmenlerin, yaşam standartlarının olması gereken seviyeden önce, alt sınırının çizilebilmesi hususu ise, ilgili uluslararası ve ulusal mevzuata ilişkin içerik analizinin, yasa analizi şeklinde kullanımı ile söz konusu olmuştur. Bu kapsamda da asgari şartlar belirtilerek, bölge şartlarının asgari şartlar ile kıyası sağlanacak; asgari şartlar sağlanmıyorsa, önce bu olması muhakkak gerekli sınıra erişilmesi ve ardından da şartların daha iyi duruma getirilmesi için somut önerilere yer verilmiştir.

Son olarak belirtmelidir ki çalışmada, göç ve göçmenlik olgusunun;

Yol açtığı bir takım toplumsal sorunların tespiti noktasında “*Toplum Bilimi: Sosyoloji*”,

Yasal düzenlemelerinin verilmesi ve değerlendirilmesi; yol açtığı yasal sorunların tespiti ile ilgili “*Hukuk Bilimi*”nden yararlanılmıştır.

Bölgedeki göçmenler–yerli halk iletişimi ve bu çerçevedeki sorunların tespiti noktasında ise, “*İletişim Bilimi*”, çalışmaya ışık tutmuştur.

Bu kapsamda çalışma, ilgili sosyal bilim dallarını kapsamı altına alan şekilde, disiplinler arası (interdisipliner) niteliği haizdir.

II. Genel Olarak

A. Göç ve Göçmen Kavramları

Bu noktada, öncelikli olarak belirtmek gerekir ki, literatürde, “göçmen”, “sığınmacı” ve “mülteci” kavramları sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır. Buna göre, ilk olarak kavramsal

kargaşanın aşılması adına, ilgili kavramların benzerlik ve farklılıklarının belirtilmesi ve çalışmada neden “göçmen” kavramının kullanımının tercih edildiğinin açıklanması yerinde olacaktır.

Benzerlik ve farklılıkların belirtilmesi ve göçmen kavramının tercih edilmiş nedenini belirtirken ise, ilk olarak, iki kavramın en önemli ortak noktası olan “göç”ün tanımının yapılması gerekmektedir.

Çalışmanın girişinde de belirtildiği gibi, giderek küresel bir hal alan dünyada, buna bağlı olarak, göç olgusunda da önemli bir artış gözlemlenmektedir. Göç; çalışma, ve/veya eğitim ve/veya yaşama amaçları ile, bireysel olarak veya toplu halde, yaşanılan bölgeden, bir başka bölgeye doğru gerçekleştirilen nüfus hareketleridir (Erkan & Erdoğan, 2006: 81; Bulut & Eraldemir, 2015: 16).

Göç, niteliksel olarak iki gruba ayrılmaktadır: “Zorunlu göç” ve “gönüllü göç” (Aksoy, 2012: 293). Bireylerin ülkelerindeki bir takım ciddi huzursuzluklar, çatışmalar, iç savaş vb. kaynaklı olarak, kendilerini güvende hissetmemesi, can güvenliklerinden şüphe etmesi gibi hallerde “kaçarak”, ülkeleri içinde güvenli gördükleri bir başka bölgeye veya güvenli gördükleri bir başka ülkeye göç etmeleri (Erkan & Erdoğan, 2006: 109) , zorunlu göç olarak adlandırılırken; bu denli hayati hususlar olmaksızın, sadece ekonomik olarak var olan hayat şartlarından daha iyi yaşam şartlarına erişebilmek adına veya eğitim gibi amaçlarla (Castles & Miller, 2008: 11) gerçekleştirilen göç ise, gönüllü göç olarak adlandırılmaktadır (Tunç, 2015: 31; Sayın, vd., 2016; 3).

Göç, coğrafik olarak da iki temel başlığa ayrılmaktadır: “İç göç” ve “dış göç”. Bireylerin ülke içi (bölgeler arası veya bölge içi) hareketleri iç göç; ülke değişikliği içeren hareketleri ise dış göç olarak adlandırılmaktadır (Erkan & Erdoğan, 2006: 81; Öztürk & Altuntepe, 2008: 1589).

Göçü tanımlayan temel teoriler olarak, “itme” ve “çekme” teorileri kabul görmektedir. Bu kapsamda, göç edilmesi düşünülen yerin özellikleri bireyleri “çekerken”; bulunduğu yerin özellikleri bireyleri “itmektedir” (Öztürk & Altuntepe, 2008: 1590). Bu kapsamda da yukarıda da belirtildiği gibi, bireyler, buldukları yerde güvende hissetmemeleri ve gidecekleri yerin kendileri ve aileleri için daha güvenli olacağı düşüncesiyle veya buldukları yerin çalışma olanakları (ekonomik olanaklar) açısından daha yetersiz olduğu ve gidecekleri yerin bu olanaklar açısından daha verimli olacağı düşüncesiyle göç etmektedirler.

Göçmen ise, yukarıda da belirtilen göç hareketlerinden birini (iç göç kapsamında gönüllü veya zorunlu; dış göç kapsamında gönüllü veya zorunlu), gerçekleştiren birey ve gruplara verilen genel addır (Kara & Korkut, 2010: 154).

İşte bu noktada, kavramsal kargaşaya neden olan “sığınmacı” ve “mülteci” kavramlarının da açıklanması; benzerlik ve farklılıklarının belirtilmesi gerekmektedir:

Göçmen kavramı, iç göç veya dış göç kapsamında, hem zorunlu göçü hem de gönüllü göçü kapsamı altına alırken; sığınmacı ve mülteci kavramları, niteliksel olarak sadece zorunlu göçü kapsamı altına almaktadır. Diğer bir ifade ile, sığınmacı ve mülteci kavramları, yegâne amacın ekonomik olarak daha iyi yaşam standartlarına erişim, eğitim olduğu gönüllü göçü kapsamı altına almamaktadır. Bu durum, “sığınmacı” ve “mülteci” kavramlarının, ayrı bir takım özel unsurlar içeren göç hareketlerini ifadede kullanıldığını göstermektedir.

Diğer yandan, “sığınmacı” ve “mülteci” kavramları da birbirinden ayrılmaktadır. Buna göre, ülkesindeki ciddi huzursuzluk, çatışma veya iç savaş gibi hallerde, kendini güvende hissetmeyen, yaşamından şüphe eden bireylerin, bir başka ülke devletine veya Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğine başvurarak, sığınma talep etmeleri ve başvurdukları veya BM Yüksek Komiserliğinin önerdiği bir başka ülkeye göç etmeleri halinde, ilgili bireyler, başvuruları kabul edilinceye değin, “sığınmacı” olarak tanımlanırken; başvurularının kabul edilmesi halinde ise statüleri, “mülteci” olarak tanımlanmaktadır (Aybay, 2010: 24; Kara & Korkut, 2010: 154-155; Özkan, 2017: 73; Ziya, 2012: 232-234).

Bu nedenle, çalışmanın odak noktasını oluşturan, Türkiye’den KKTC’ye, ekonomik yaşam standartlarını yükseltmek adına gönüllü olarak göç eden düşük gelir grubundan işçi bireyler ve ailelerinden, Lefkoşa-Surlariçi bölgesine yerleşenler, “sığınmacı” veya “mülteci” olarak nitelendirilemeyecektir. Buna göre, genel başlık olarak verilen “göçmen” terimi veya niteliksel olarak uygun olan “göçmen işçi” teriminin kullanımı doğru kabul edilmiştir.

Bu noktada değinilmesi gereken son kavram ise, “göçmen işçi” kavramıdır. Göçmen işçi kavramı, kendi içerisinde iki alt başlığa ayrılmaktadır. İki gruptan ilkinde, bir ülkeden, diğer bir ülkeye çalışmak amacı ile giden bireylerde, uzun süreli ikamet amacı bulunmakta; göçmenler, genellikle aileleri ile birlikte, göç ettikleri ülkedeki hukuki şartları yerine getirerek, uzun dönem ikamete hak kazanmakta, hatta ilgili ülkede vatandaşlık edinebilmektedirler. İkinci grup ise, yine bir ülkeden diğer bir ülkeye çalışmak amacı ile göç eden, ancak daimî ikamet amacı bulunmayan, göç ettikleri ülke kuralları çerçevesinde, süreli çalışma izni alarak, belirli işlerde çalışabilen göçmenlerden oluşmaktadır (Civan & Gökalp, 2011: 236). Çalışmada ele alınan Lefkoşa-Surlariçi’nde ikamet eden göçmenler, ağırlıklı olarak uzun süreli ikamet amacı taşıyan grubu temsil etmektedir.

Gönüllü olarak, ekonomik sebeplerle göç eden bireylerin, “göçmen işçi” olarak tanımlanabilmesi için, ilgili göç hareketinin; iç göç kapsamında, bulunulan ülke içerisinde değil, dış göç kapsamında, bulunulan ülkeden, bir başka ülkeye gidilmesi halinde söz konusu

olabilmektedir (Civan & Gökalp, 2011: 234). Buna göre, araştırmada ele alınan grubun, “göçmen işçi” olarak ifade edilmesi yerinde olacaktır.

Kavramsal sorunun çözümüne ilişkin bilgilerin ardından, çalışma konusu ile ilgili, bir takım önemli yasal düzenlemelerin “yasal düzenlemeler” başlığı altında verilmesi yerinde olacaktır.

B. Yasal Düzenlemeler

Devletler için, ülkeleri⁴ üzerindeki egemenlikleri⁵ veya eski tâbir ile hâkimiyetleri büyük önem arz etmektedir. Egemenlik tanımını ilk olarak ele alan ve sistemli biçimde açıklayan *J. Bodin*'e göre, “*Egemenlik devletin daimî ve mutlak kudretidir.*” (Bkz. Özman, 1965: 56). Aynı yönde bir başka yaklaşıma göre, “*Hâkim ve denetleyici bir organizasyon – diğer şeylerin yanı sıra- egemen olduğu ölçüde devlettir...*” (Dolunay, 2015: 1; Poggi, 1990: 23).

Buna göre, devletlerin ülkeleri üzerindeki egemenliklerinin önemli unsurlarından biri olarak kabul edilen, ülkeye giriş çıkışlar hususunda, kontrolü sağlamak hususunda yüksek önemi haizdir. Devletler egemenlik hakları kapsamında, ülkeye girişleri kontrol edebilme ve yabancıları sınır dışı edebilme hakkına sahiptir (Özkan, 2017: 56). Bahse konu yetki, temelini, yabancıların ülkeye girişini ve ikametini düzenleyen yasalardan almaktadır.

KKTC’nde ilgili husus, Fası 105 Yabancılar ve Muhaceret Yasası ile düzenleme altına alınmaktadır. Fası 105, “*Yabancıların KKTC’ne kayıtsız koşulsuz girme hakkına sahip olmadığı*” yanbaşıklı md. 10’da, “*8’inci madde kurallarına bağı kalınması koşuluyla, pasaportunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devletinin yetkili makamlarınca verilmiş bir giriş vizesi bulunan ve yasaklı göçmen olmayan bir yabancı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine kayıtsız koşulsuz girme hakkına sahip değildir ve durum ne olursa olsun, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine girişi reddolunabilir...*” hükmüne yer verilmektedir. Düzenleme, alışlagelmiş şekilde, KKTC devletinin de ülkesine girişleri kontrol altında tuttuğunu göstermektedir.

---

⁴ Devlet ülkesini, “*yeryüzünün, bir Devletin egemenliği altında bulunan belirli bir parçası*” şeklinde tanımlamak mümkündür. (Çelik, 1968: 7; Toluner, 1996: 31). Bu tanımlamaya ek olarak belirtmek gerekir ki, gerek iç hukukta, gerekse uluslararası hukukta kabul görmüş görüşe göre, devlet ülkesi, coğrafi bakımdan, kara, hava ve deniz olmak üzere üç kısımdan meydana gelmektedir. (Browlie, 2005: 105; Dolunay, 2015: 1, dp. 1; Hingorani, 1982: 50; Pazarcı, 2013: 143; Toluner, 1996: 31).

⁵ Egemenlik, devletin tinsel (manevi) ögesini teşkil etmektedir. Egemenlik veya hâkimiyet; kendisinden üstün bir kudret tanımayan iradeyi ifade etmektedir. (Bilge, 2008: 160; Dolunay, 2015: 1, dp. 2). Egemenlik, bir devletin ülkesi ve insan topluluğu yanında, “*olmazsa olmaz*” üçüncü unsuru olarak kabul edilmektedir (Dolunay, 2015: 1, dp2; Hakyemez, 2004: 61). Özgür bir devletin hiçbir niteliğine, egemenlik konusunda olduğu kadar ‘kiskançlıkla’ sahip çıkılmamıştır. Bu durum, egemenlik hususunun önemini vurgular niteliktedir (Doehring, 2002: 133; Dolunay, 2015: 1, dp. 2).

Göçmenlere ilişkin yasal düzenlemeler ülkelerin ilgili yasaları ile düzenleme altına alınırken; uluslararası düzenlemeler de yüksek önem arz etmektedir. Çünkü ülkeler egemenlik haklarını koruyan bir bakış açısı taşıırken; uluslararası düzenlemelerde, “insan hakları” ön plana çıkmaktadır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, *“Birleşmiş Milletler Genel Kurulu; İnsanlık topluluğunun bütün bireyleriyle kuruluşlarının bu bildirgeyi her zaman göz önünde tutarak eğitim ve öğretim yoluyla bu hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmeye, giderek artan ulusal ve uluslararası önlemlerle gerek üye devletlerin halkları ve gerekse bu devletlerin yönetimi altındaki ülkeler halkları arasında bu hakların dünyaca etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamaya çaba göstermeleri amacıyla tüm halklar ve uluslar için ortak ideal ölçüleri belirleyen bu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini ilan eder.”* ifadeleri ile, 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı karar ile ilan edilmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde, göç ve göçmenlik hususu ile ilgili doğrudan düzenlemelere yer verilmezken; bildirgenin çeşitli maddelerinde, yaşam hakkı, eşit şartlar, ekonomik ve sosyal haklar gibi önemli hususlarda düzenlemelere yer verilmiştir (md. 23, 24, 25 vb.). İlgili düzenlemeler, pek tabii, tüm bireyler gibi, göç hareketlerini gerçekleştiren göçmenleri de kapsamı altına almaktadır. Bu kapsamda, konumuz açısından önem arz eden düzenlemelerden bazıları şu şekildedir:

Md. 23/3: *“Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.”*

Md. 24: *“Herkesin dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izne çıkmaya hakkı vardır.”*

Md. 25/1: *“Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır”*

Diğer yandan, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda, 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilen, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara Dair Sözleşme (ICESCR)’de de, ilgili düzenlemelere yer verilmektedir. Bu kapsamda, sözleşmenin, *“Yaşama Standardı”* başlıklı 11. maddesinin ilk fıkrasında, *“Bu Sözleşmeye Taraf olan Devletler herkese, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam standardına sahip olma sağlar. Bu standart, yeterli beslenmeyi, giyinmeyi, barınmayı ve yaşama koşullarının sürekli olarak geliştirilmesini de içerir. Taraf Devletler bu hakkın gerçekleştirilmesini sağlamak için, kendi serbest iradelerine dayalı uluslararası işbirliğinin esas olduğunu kabul ederek, uygun tedbirleri alırlar.”* hükmü yer almaktadır.

Son olarak, 18 Aralık 1980’de kabul edilen, “Tüm Göçmen İşçilerin Ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme”de yer alan özellikle şu hükümler, çalışma açısından önem arz etmektedir:

Md. 7: Taraf Devletler, insan hakları ile ilgili uluslararası sözleşmeler uyarınca, kendi ülkeleri içinde yaşayan veya yasal yetki alanına giren tüm göçmen işçilere ve aile fertlerine, cinsiyet, ırk, renk, dil, din veya inanç, siyasal veya diğer görüşler, millî, etnik veya sosyal köken, vatandaşlık, yaş, ekonomik durum, mülkiyet, medenî durum, doğum veya diğer statüler gibi nedenlerle hiçbir ayırimcılık yapmaksızın bu Sözleşmede öngörülen haklara saygı göstermeyi ve uygulamayı taahhüt ederler.

Md. 25/1: “Göçmen işçiler ücretler ve aşağıda belirtilen diğer konularda İstihdam Devletinin vatandaşlarına uygulanan muamelelerden daha olumsuzuna maruz kalmayacaklardır.”

Md. 28: “Göçmen işçiler ve aile fertleri, yaşamlarının korunması veya sağlık yönünden düzeltilmesi mümkün olmayan bir zararın önlenmesi için gerekli olan her türlü tıbbî bakım görme hakkına, ilgili Devletin vatandaşlarına yapılan uygulamaya eşit olarak sahiptirler...”

Md. 31/1: “Taraf Devletler göçmen işçilerin ve aile fertlerinin kültürel kimliklerine saygı gösterilmesini sağlayacaklar ve onların geldikleri Orijin Devletleri ile kültürel bağlarını korumalarını engellemeyeceklerdir.”

Md. 45/1/g: “Göçmen işçiler aşağıda belirtilen hususlara ilişkin olarak İstihdam Devletinin vatandaşlarıyla eşit muamele görürler:... Kültürel hayattan yararlanmada ve katılımında.”

Çalışma konusuyla ilgili ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler, genel olarak (düzenleniş şekilleri ile) verilmiş olup; esasen, ilgili başlıklar altında, bu düzenlemelere atıfta bulunarak, açıklamalarına ve pratikteki karşılıklarının ölçütüne yer verilecektir. Diğer yandan bu noktada, çalışma açısından önem arz eden, “kent ve kent dokusu” hususuna değinmek gerekmektedir.

C. Kent ve Kent Dokusu

Güvenlik ihtiyacıyla doğan toplu yaşama ve barınak yapma eylemi, binlerce yıl süregelen davranışla birlikte, barınakları daha konforlu yapılara dönüştürürken, artan nüfusla birlikte çoğalan yapılar da kentleri oluşturmuştur. İnsanoğlunun bir arada yaşama içgüdüleriyle gelişen sosyal hayat; kent dokusu içerisinde çevresel faktörlerin de artmasını beraberinde getirmiştir.

Günümüzde mimari yapılar, sokaklar, caddeler, parklar, meydanlar, kent mobilyaları ve buralarda yer alan doğayla oluşan kentlerdeki doku; toplumların tarihi, kültürü ve yaşam pratiklerine göre değişim göstermektedir. Bir bütünün ayrılmaz parçalarını oluşturan bu etkenler arasındaki uyum, çağdaş bir kent estetiği kavramını da ortaya çıkarmaktadır.

Dünyada kent kültürü, dokusu ve estetiği açısından örnek gösterilen kentlerin, toplumsal değerlerinin ve kaliteli yaşam standartlarının ön planda tutulduğu, dolayısıyla gelir düzeyi, suç oranı, sosyal aktiviteleri, eğitimi, sağlık hizmetleri ve altyapı çalışmaları açısından olumlu sonuçlar yansıttığı görülmektedir.

The Economist Intelligent Unit'in her yıl yayımladığı "Dünyanın en yaşanabilir kentleri" raporuna göre beş kez birinciliği Avustralya'nın en önemli finans merkezlerinden biri olan Melbourne kenti almıştır. ("Melbourne 5. Kez Dünyanın En Yaşanılabilir Şehri", 2015).

Fotoğraf 1: Melbourne, Avustralya (Our Backyard, t.y.)

Uluslararası insan kaynakları yönetim danışmanlığı firması Mercer'in internet sitesinde yayınlanan 2017 Küresel Yaşanabilirlik ve Yaşam Kalitesi Raporu'nda ise, dünya genelinde 230 kent siyasi istikrar, sağlık sistemi, eğitim, suç oranları, güvenlik ve ulaşım kriterleri bakımından değerlendirilmiştir. Değerlendirmenin ardından oluşturulan listenin başında 1,7 milyon kişinin yaşadığı Viyana yer alırken, listede İsviçre'nin Zürih, Almanya'nın Münih, Dusseldorf ve Frankfurt şehirleri ile Kanada'nın Vancouver kentleri de bulunuyor. ("Living Quality in the World's Cities: The Infrastructure Advantage", 2017).

Fotoğraf 2: Viyana, Avusturya (Mozart'ın Şehri Viyana, 2011)

Çağdaş dünyanın “kent” denebilme derecesi, kentlerde yaşayan toplam nüfusun oranı ile ölçülmemektedir. Bu anlayışta son yıllarda kentli kültürü, kentsel tasarımın giderek daha önem kazanan ve üzerinde durulan bir alanı haline gelmiştir. Çevre ve insan etkileşimi; bu anlamda toplum, mekân ve davranış ilişkileri, bireylerin ve toplumun kendi yaşam koşullarını belirlemesine imkân verir (Es, 2015: 6).

Çağdaş gelişim sürecinin gerisinde yer alan kentlerin politik, ekonomik ve sosyolojik nedenlerle toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamak dışında, yaşam kalitesini artırma yönünde çalışmalarda yetersiz kaldığı görülmektedir. Henüz kendi kültürel-tarihsel dokusunu korumaktan aciz kentlerin çeşitli nedenlerle göç alması ise yaşam standartlarını iyileştirme sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Ekonomisi gelişmemiş bu kentlerin ekonomik nedenlerle çalışmak için göç eden topluluklarla yüzleşmesi ve yerli kültürle göç edenlerin entegre olma süreçleri, kent dokusunda olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu olumsuz etkilerin bertaraf edilmesi ve göçle gelen topluluklarla birlikte vatandaşların yaşam standartlarının ve kalitelerinin yükseltilebilmesi için “kentsel dönüşüm” kavramıyla yüzleşilmesini gerektirmektedir.

Kentsel dönüşüm, kentsel bozulma süreçlerini daha iyi anlama ihtiyacından doğan ve gerçekleştirilecek dönüşümde elde edilecek sonuçların üzerinde bir uzlaşmadır. Bir başka deyişle, yitirilen bir ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal işlevin işler hale getirilmesi; toplumsal dışlanma olan alanlarda, toplumsal bütünleşmenin sağlanması; çevresel kalitenin veya çevre dengesinin kaybolduğu alanlarda, bu dengenin yeniden sağlanmasıdır. (Roberts, 2000)

Bu çalışma kapsamında; göç ve kent dokusu ilişkisi, gelişmekte olan ülke sınıfına giren KKTC’de yer alan Lefkoşa-Surlarıçi örneği üzerinden ele alınacaktır.

III.KKTC Surlarıçi Örneği

A. Kültürel Etkenler

Surlarıçi bölgesinde ikamet eden göçmenler denildiği zaman, ilk olarak “kültürel farklılıklar” akla gelmektedir. Şöyle ki, özellikle dış göç olgusu, genellikle göç edilen yerin kültürü ile bağlantılar olsa bile, tamamen aynı olmayan bir başka kültürden geliş de beraberinde getirmektedir. Bu durumun etkisi ile, göç edenler, kendilerini, kendi kültürlerinden farklı bir kültür yapısı içerisinde bulmakta; bu durum kültür şoku ve çatışmasına yol açmaktadır (Bulut & Eraldemir, 2015: 19).

Kültür şoku, yabancı bir ülkede veyahut çevrede yaşam sürmenin, psikolojik etkilerini ele inceleyen bir kuramdır. Bu kapsamda, kültürel farklılıklar, ilgili bireylerin veya grubun, uyum zorluğu yaşamasına yol açmaktadır (Şahin, 2001: 62). Kültür çatışması ise, farklı kültürler (farklı kültürlerden bireyler) arasında olabileceği gibi; kavramı açıklamak adına belirtelim ki, aynı zamanda, aynı göçmen aile içerisinde, göç eden ve kendi menşei ülke kültürüne bağlı ebeveynlerle, göç edilen yerde doğan çocukları arasında da söz konusu olabilmektedir (Ngo, 2008: 5).

Bir ada devleti olmasının ve yüzölçümü olarak küçük sayılabilecek bir alana ve yukarıda verilen nüfusa ilişkin resmi veriler ışığında göç olgusuyla birlikte artış gözlemlense de, yoğun sayılmayacak bir nüfus oranına sahip olmasından kaynaklı olarak bireylerin (özellikle yerli halkın) bir birini genel olarak tanımalarının da etkisi ile, yıllardan beri KKTC, toplumsal ilişkilerin “sıcak” olduğu ve adli olaylar, insan unsurunun bulunduğu her yerde olduğu gibi genel olarak vuku bulsa da, çok yoğun görülmediği bir yapıya sahiptir. Ada, 1571’den 1878’e kadar Osmanlı egemenliğinde kalmış, 1878’de, Osmanlı İmparatorluğu tarafından Birleşik Krallık (İngiltere)’a kiralanmış (Solsten, 1993: 20) ve 1914 yılında Birleşik Krallık’ın adayı tek taraflı ilhakı ile, 1960 yılına kadar, toplamda 82 yıl boyunca, İngiliz sömürgesi olarak kalmış (Çakmak, 2008: 207), bu kapsamda adada, batılı bir yaşam tarzı yerleşmiştir.

Adanın kuzeyinde (KKTC’de), adli olayların yoğun olmamasının etkisi ile, huzur ve güven ortamı egemen olup; yerel halk, cinsiyet fark etmeksizin, geç vakitlere değin, tüm şehirlerdeki caddelerde, özgürce hareket edebilmektedir. Kıbrıs Türkleri’nin önemli bir kısmı (%98,1) Müslüman’dır. KKTC’nin resmi dili Türkçe olup; Türkiye’de bölgeler arasında

görüldüğü gibi, adanın 82 yıl kadar, İngiliz sömürgesi olarak kalmasının ve 1571’de başlayan Osmanlı döneminden, 1960 yılında Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar ortaklığında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’nden, Kıbrıslı Türklerin dışlandığı 1963 yılına kadar, yani yaklaşık 4 asır boyunca, Kıbrıslı Rumlarla bir arada yaşamanın etkisi ile, Kıbrıslı Türklerin konuşmasında, bazı lehçe farklılıkları bulunmaktadır.

Lefkoşa-Surlariçi örneği ele alındığı zaman, bazı nüans farklılıkları bulunmakla birlikte, her ne kadar Türk ve Kıbrıs Türk Kültürel yapılarının yakın ilişkileri olsa da bölgeye göç edenlerin, genellikle kırsal kesimden gelen bireyler olması nedeniyle, KKTC’de bir bölgeye değil, iç göç kapsamında Türkiye içinde bir başka kente göç etmeleri halinde dahi, kültür şoku ve çatışması yaşanması olağandır.

Belirtilmelidir ki, teorik çerçeve başlığı altında, çalışmanın ele alacağı grubu tespit amacıyla yer verilen 1974 sonrası Türkiye’den KKTC’ye göç eden ilk iki grup (1974 Barış Harekatında bilfiil görev alanlar ve buna istinaden adaya yerleştirilen bireyler ve aileleri; 1974 sonrası oluşan nüfus boşluğunu gidermek adına getirilen göçmenler), Kıbrıs Türk kültürüne entegre olmuş; ilgili dönemde, KKTC öncesi Kıbrıslı Türklerin devletleşme süreçlerinde kurulan Kıbrıs Türk Otonom Yönetimi ve Kıbrıs Türk Federe Devleti, sonrasında ise KKTC vatandaşlığı edinmekle birlikte, diğer yandan da, Kıbrıs Türk toplumunun yapısına uyum sağlamışlardır. Ancak, üçüncü grup (ilk iki grup ardından, ekonomik amaçlarla kendiliğinden adaya göç eden Türk vatandaşları)’dan, özellikle 1990 sonrası adaya göç edenler için, henüz entegrasyon süreci tam anlamıyla sonuçlanamamış; bir bakıma, kendi kültürlerini adaya yerleştirme girişimleri devam etmektedir. Bu yaklaşım, ilgili bireylerin tümü için genel geçerli olmamakla birlikte; bu yönde eğilimler içeren yaklaşımlarla da sıklıkla karşılaşılmaktadır.

Göçmenlerin göç ettikleri ülkeye uyumu, ilk birkaç ay, ilk birkaç yıl, dört-beş yıl sonrasında ve on yıl sonrasında farklılık göstermektedir (Stein, 1981: 326). Bu kapsamda, 1990’dan sonra göç eden bireyler içinde, Kıbrıs Türk toplum yapısına uyum sağlamış olanlar da bulunmaktadır. Ancak, uzun süreye rağmen, henüz uyum sağlayamamış olanlar ve aynı zamanda göçün durağan bir olgu olmamasına bağlı olarak, halen Lefkoşa-Surlariçi bölgesine göç etmeye devam eden bireyler ve ailelerinin belirtilen süreleri tamamlamamış olması nedeniyle uyum sürecinin de tamamlanamamış olması, kültürel sorunlara yol açmaktadır.

Pek tabii, yukarıda yer verilen, Tüm Göçmen İşçilerin Ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme md. 31/1 uyarınca, göçmenlerin ve aile bireylerinin, kültürel kimliklerine saygı gösterilmesi ve kültürleri ile bağlarının koparılması ile ilgili girişimler yapılmaması gerekmektedir.

Ancak, üçüncü gruptan, çalışma konusunun odak noktasını oluşturan, 1990 sonrası Türkiye’den KKTC’ye ekonomik amaçlar ile göç eden alt grup içerisindeki, düşük gelir grubu işçi göçmenlerin, yine coğrafi olarak çalışmanın odak noktasını oluşturan Lefkoşa-Surlariçi bölgesinde ikamet etmeye başlaması ile birlikte; KKTC’nin modern ve daha özgürlükçü, adli olayların kısıtlı olduğu yapısını benimsemek yerine, pek çok göçmenin yaptığı gibi, kendi kültürünü, “bir takım olumsuz yanları ile birlikte” gittikleri yere taşıma girişimleri söz konusu olmaktadır.

Göçmenlerin, göç ettikleri yere, kendi kültürlerini taşıma eğilimleri ve buna bağlı olarak, ilgili bölgede kültürel değişim, genellikle görülen bir durumdur (Akıncı, vd. 2015: 69). Yine bireyin kendi kültürünü öncelmesi de “*etnomerkezcilik*” olarak ortaya çıkmaktadır (Aksoy, 2012: 300). Bu durum da beraberinde; ilgili bireylerin belki de uyum sağlamaları halinde, kendi bireysel gelişimlerine de katkı sağlayacak kültürü tanımak ve parçası olmak yerine, kendi kültürlerini bölgeye tamamen “empoze etme” girişimleri ile birlikte; bölgedeki kültürel yapının bozulmasına yol açmaktadır.

Yine yukarıda yer verilen, Tüm Göçmen İşçilerin Ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme md. 7 uyarınca, göçmenlere karşı, etnik kökenleri, milliyetleri, sosyal statüleri gibi nedenler çerçevesinde, ayrımcılık yapılmamalıdır. Diğer yandan, Tüm Göçmen İşçilerin Ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme md.45/1/g uyarınca, göçmenlerin de diğer bireylerle eşit şekilde, kültürel hayattan yararlanma ve katılma hakkına sahiptirler.

Kaldı ki, kültürel çatışma, çeşitli risk alma durumlarına daha açık olunmasına da yol açabilmektedir. Risk alma davranışlarının; istenmeyen gebelik, kişisel şiddet, tütün bağımlılığı ve alkol ve diğer ilaçların kullanımı da dahil olmak üzere, özellikle ergenlikteki bireylerin sağlık sorunları ile ilişkili olduğu kabul edilmektedir. Örneğin, Amerika’da yapılan bir araştırma, araştırmanın yapıldığı dönemde, Latin asıllı göçmenlerin yerli halka oranla, neredeyse iki katı risk almaya açık olabildiklerini göstermiştir (Brindis, 1995: 102). Bu durum, pek tabii kültürel değerler ışığında farklılık gösterebilmektedir, ancak göç olgusu içindeki bireylerin, “risk alma” oranlarının genellikle yerel halka oranla yüksek olabilmesi mümkündür.

Göç ile birlikte oluşabilecek bir takım psikolojik sorunların da (dışlanmış hissetme, “ne yapacağını bilememe” vb.) bu durumda etkisi söz konusu olabilmektedir. Bu durum Surlariçi özelinde düşünüldüğünde, göçmenlerin çocuklarının, kültürel değerler ışığında daha sınırlı şekilde olabilecek olsa da “risk alma” yönelimlerinin, bölgedeki yerli halkın çocuklarına oranla daha yüksek olabileceği şeklinde yorumlanabilecektir. Ve pratikteki durum

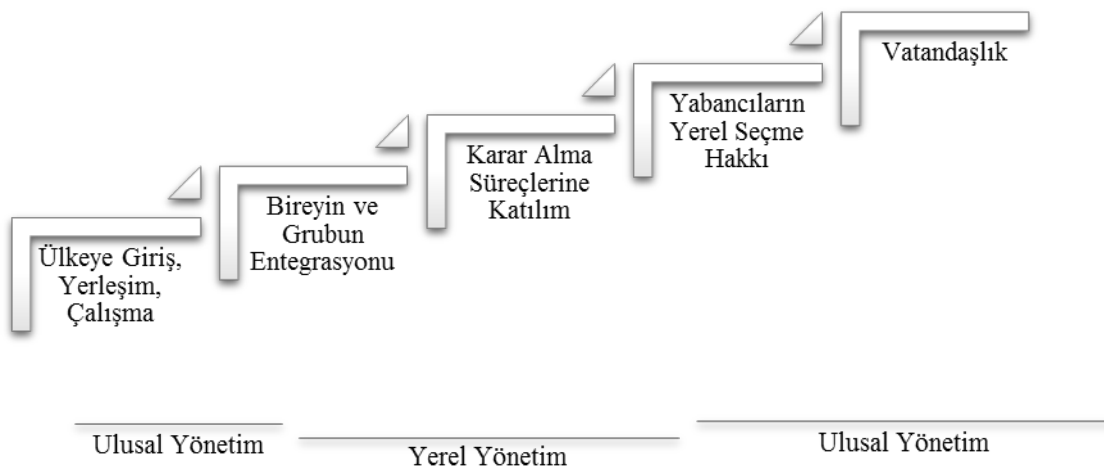
göz önüne alındığında, “adli olaylar” başlığı altında ele alınacak örnek olayların bazılarında görüleceği gibi-, durumun bu yönde olduğu görülmektedir.

Tüm bu kültürel farklılıkların aşılması noktasında, literatürde farklı teoriler karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, Göçmenlerin, farklılıkları nedeni ile “asimile” edilmesi de bir yöntem (Portes & Rumbaut, 2006: 263) olmak ile birlikte, izlenmesi gereken asıl yöntem “entegrasyon”dan geçmektedir (Akıncı, vd. 2015: 70-71).

Asimilasyon yönteminde, öncelikli olarak, farklı etnik gruplardan, statülerden bireylerin, göç ettikleri ülkedeki yerel halk gibi sosyo-ekonomik fırsatlara eşit olarak erişimi sağlanır ve doğal bir süreç içinde, ortak bir kültürü paylaşmaya başlarlar. Ardından, süreç içinde, özgün kültürel değerler yok olmaya başlar; bahse konu değerler, yenileri ile yer değiştirir. Bu hareket bir kez başladıktan sonra; geri dönüşü olmayan asimilasyona doğru gidilmiş olur. Bu yöntemle, çeşitli göçmen gruplar, asimile edilir (Algan, 2012: 4). Görüldüğü üzere, asimilasyon, “reddediş” temelinde, “eriterek”, uyumlulaştırma sürecidir.

Oysa ki, entegrasyonda, bir bakıma “kabul ediş” söz konusudur. Göçmenlerin yeni kültüre entegrasyonu için, “uyum merdiveni” izlenebilecek bir yöntemdir. Uyum merdiveninde, çeşitli aşamalar ve bu aşamalarda görev üstlenmesi gereken kurumlar yer almaktadır.

Bu kapsamda, göçmenlerin ülkeye giriş, yerleşim ve çalışmaya başlamasında “ulusal yönetim”ler; bireyin ve grubun uyumu, sonrasında ise, karar alma süreçlerine katılımları noktasında “yerel yönetimler” (Özservet-Çakırer, 2015: 96); daha da ileri aşamada, yabancılara ülkenin siyasi ve hukuki düzeni çerçevesinde yerel seçme hakkı tanınabiliyorsa bu hususta ve son olarak ise, göçmenlik statüsünden tamamen sıyrılarak, vatandaşlık kazanımı noktasında yine “ulusal yönetim”ler görev üstlenmektedir (Daoudov, 2013: 68-71).

Grafik 1: Göçmen Uyum Merdiveni (Daoudov, 2013: 68-71)

Ancak, belirtilmelidir ki, entegrasyon sürecinde görev sadece göçmenlere ve yerel-ulusal yönetimlere düşmemektedir. Bu noktada göçmenlerin yanı sıra, devlete ve sivil toplum kuruluşlarına görev düşmektedir (Şeker, 2013: 14).

Bu kapsamda, göçmenlerin, yeni kültüre uyum sağlamaya yönelik girişimleri veya en azından olumlu düşünceleri ile birlikte; devletin (Akıncı vd. 2015: 70) ve sivil toplum kuruluşlarının, bölgedeki göçmenlere yönelik, oryantasyon faaliyetleri başta olmak üzere, kültürel gelişim sağlayıcı faaliyetler gerçekleştirmeleri ve yerel halkı da, göçmenleri “dışlamamaya” yönelik teşvik etmeleri; bölgede halen yaşamakta olan az sayıda yerli bireyin ise, göçmenleri “daha kucaklayıcı” bir tavır ile, kültürel uyumlarına yönelik yaklaşımlar sergilemesi gerekmektedir.

Ayrıca, bu hususlara ek olarak belirtilmelidir ki, göçmenler konusunda, basının rolü de önemlidir. Çünkü basında, basın/iletişim etiğine aykırı şekilde, göçmenleri “ötekileştirici” haberlerin yer alması ile birlikte; yerli halkın göçmenleri toplumsal kabul güçleşecektir (Kolukırık, 2009: 6-7).

İletişim etiği, iletişimle ilgili meslekleri ifa eden çalışanların, meslek etiğini ifade etmektedir. Diğer alanlardaki etik gibi, iletişim etiğinde de, mesleki etik ilke ve değerlerin oluşturulması ve pratiğe yansımaları, kendini düzenleme ile söz konusu olmaktadır (Dolunay & Kasap, 2017: 525). Kendini düzenleme, yoruma açık ve öznel bir kavram olmakla birlikte; geleneksel anlamda kendini düzenleme, medya çalışanlarının, gönüllü olarak oluşturdukları bir takım kuralı ve bu kuralların pratiğe yansıtılış yöntemlerini ifade etmektedir (Uzun, 2007: 27-28; Dolunay & Kasap, 2017: 525). Çalışma konumuz kapsamında belirtilmelidir ki, iletişim etiğinin temel ilkelerinden olan, “kişilik hakları ve özel hayata saygı”, “doğruluk – dürüstlük”, “haber ve yorum ayrımı”, “eleştiri sınırlarını aşmama – iftira, hakaret ve kötülemeden kaçınma” çerçevesinde haberler yapılması önem arz etmektedir. Aksi halde, belirtildiği gibi, göçmenlerin yerel halk tarafından toplumsal kabulü güçleştirilmiş olacaktır.

B. Çevresel Etkenler

Genel olarak kentin çevresel etkenlerini, yapıların dış görünüşleri, avlular, bahçeler, yollar, kaldırımlar, meydanlar ve duraklar-aydınlatma elemanları-reklam panoları-banklar gibi kent mobilyaları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, tüm bu sayılan unsurların birbirleriyle olan uyumları, bakımları, temizlikleri ve toplum yaşantısına olan etkileri de kentin çevresel değerlerini oluşturmaktadır.

Kentin silüetini oluşturan görsel faktörler, toplumun kültürünün bire bir göstergesi olarak kabul görmektedir.

Yapıların cephe oranları, ortak kullanım alanlarının niteliği, tarihi dokunun korunması, cephe süslemeleri ve hatta reklam tabelaları/panoları da kentsel çevre kalitesinin belirlenmesinde önemli unsurlardır.

Bilinen en eski adı “Lidra” olan ve araştırmanın konusunu oluşturan Lefkoşa-Surlariçi bölgesi, tarihsel dokusunda birçok medeniyetin, kültürün, dinin izlerini taşımaktadır. Tunç dönemine, Roma dönemine ait izler taşıyan, Bizans döneminden bu yana “başkent” olarak hizmet eden kentte; özellikle Lüzinyan Krallığı (192-1489) Venedikliler (1489-1570) ile 370 yıl süren Osmanlı yönetimi (1571-1878) ve İngiliz koloni idaresi (1878-1960) dönemlerine ait tarihsel yapılar dikkat çekmektedir (Lefkoşa'nın Tarihi).

Fotoğraf 3: Lefkoşa Kaza Mahkemesi (Lefkoşa'nın Tarihi).

Fotoğraf 4: Surlariçi Ara Sokaklar (Lefkoşa'nın Tarihi).

Fotoğraf 5: Büyükhan Lefkoşa (Lefkoşa'nın Tarihi).

İngiliz sömürge dönemi (1956) Rum ve Türk toplumları arasındaki artan çatışmalarla birlikte cazibesini ve güvenilirliğini kaybetmeye başlayan kent, günümüzde yerli halkın terk ettiği ve yoğun olarak Kıbrıs'ta çalışmak üzere ikamet eden göçmen ailelerin merkezi halini almıştır.

Ülkenin cazibe merkezi olması gereken, tarihsel zenginliğin mimari yapılarla kendini gösterdiği kentte, yerli halkın özel mülklerini kiralamayı veya satmayı tercih etmesi, devlet ve özel kurumların/kuruluşların da bölgeye yatırım yapmaması ve ihmal etmesi sonucunu

doğurmuştur. Zamanla, tercih edilmeyen bölge olmasıyla birlikte düşük kira bedelleri, Türkiye’den çalışmak için ülkeye gelen düşük gelirli göçmenlerin merkezi haline gelen Surlariçi bölgesi, kentin çevresel faktörlerini değişime uğratmış ve ayrı bir kültürel yapıya büründürmüştür.

Bakımsız bina cepheleri ve bahçeler, çöp yığınlarıyla dolu sokaklar, önem verilmeyen tarihi eserler ve eğitim düzeyi yüksek çağdaş Kıbrıs Türkü’nün kılık-kıyafet-davranış bütününden farklı topluluk görüntüleriyle oluşan kentin, çevresel anlamda ciddi tehdit altında olduğu kabul görmelidir.

Özellikle kış aylarında, elektrik ve mazot fiyatlarının yüksek olması, ısınmak isteyen göçmenlerin atık malzemeleri yakıt olarak kullanmalarına, böylece çevre ve insani açıdan olumsuz sağlık koşullarının oluşmasına neden olmaktadır.

Birçoğu köy kültüründen gelen göçmenlerin yaşam pratikleri kent şartlarına uyum gösteremediğinden, ortamla ilgili adaptasyon sorunları gözlemlenebilmektedir. Belediye, devlet ve sivil toplum örgütlerinin zaman zaman sorunu gündeme getirmesi ve projeler geliştirmesi dışında, politik ve ekonomik nedenlerle bu önemli sosyolojik soruna kararlılıkla odaklanabildikleri söylenemez. Bununla beraber, göçmenlerin yaşam şartlarının diğer yetersiz koşullarla harmanlanması, bu topluluğun hem kendinden kaynaklanan olumsuz çevre koşulları yaratmalarına hem de kendileri dışında gelişen olumsuz şartlara maruz kalmalarına neden olmaktadır. Tarihsel dokusu geçmişin izlerini taşıyan mimari yapıların, mülk sahipleri tarafından ekonomik veya ilgisizlik nedeniyle restore edilmemesi, düşük gelirli göçmen kiracıların yaşamlarını olumsuz yönde etkilerken, yapıların cephe görüntüleri ise görsel kültüre zarar vermektedir. Bu sorunlarla birlikte göçmenlerin yaşadığı surlariçi bölgeleriyle ilgili olumsuzluklar sık sık yerel medyada yer bulmakta, ancak “kentsel dönüşüm” projeleri somut bir iyileştirme gösterememektedir.

Örneğin; bölgedeki çevresel ve mimari sorunlar ile ilgili son yıllarda basına yansıyan haberlerden bazıları şöyle:

“Surlariçi’nde iki katlı kerpiç bir ev çöktü, ekipler, seferber oldu... Sivil Savunma Teşkilât Başkanlığı’nın arama kurtarma ekipleri; akustik ses cihazı ile enkazı dinledi, termal kamera ile tarama yaptı ve eğitilmiş köpeklerle arama yaptı” (“Surlariçi’nde Ev Çöktü”, 2016).

Fotoğraf 5: Surlariçi'nde Çöken Ev ("Surlariçi'nde Ev Çöktü", 2016).

"Surlariçi bölgesinde geçen hafta içinde yıkılan iki katlı ev, gözlerin bakımsızlıktan harabeye dönen başka evlere ve tarihi binalara çevrilmesine neden oldu... Bölge halkı, her an yıkılacak gibi duran evlerin can ve mal güvenliklerini tehdit ettiğini söylüyor" ("Birçok Bina Çökmek Üzere", 2017).

Fotoğraf 6: Surlariçi'nde Yıkılmaya Yüz Tutmuş Ev ("Birçok Bina Çökmek Üzere", 2017).

"Yediler bölgesinde önceki gün kerpiç bir evin kısmen yıkılmasının ardından dün de yine aynı bölgede dört kişilik bir ailenin yaşadığı kerpiç evin yatak odası tamamen yıkıldı. Binanın hemen boşaltılması gerektiği belirtildi ve ev mühürlendi, ancak aile gidecek yerlerinin olmadığını söylüyor" ("Surlariçi'ndeki Evler Tek Tek Yıkılıyor", 2017)

“Sokak aralarında biriken çöpler, Surlariçi’ne unutulmuş bölge havası katıyor. Çevredeki çöpler, sokak aralarında dolaşan birçok turistin de dikkatini çekerken, ülkemizin tanıtımını da olumsuz etkiliyor. Çöplerle çevrili sokaklarda yaşayan bölge sakinleri ise çöplerin düzenli toplanmamasından ve Surlariçi’ne gereken önemin verilmemesinden dolayı şikayetçi olduklarını belirtti. Bölge sakinleri, ilgililere seslenerek, Surlariçi’ne karşı biraz daha duyarlı olunmasını istedi.” (Lefkoşa Surlariçi’nde Mahalle Araları Pislikten Geçilmiyor, 2015).

“Başkent Lefkoşa’nın tam göbeğinde her gün yüzlerce turisti ağırlayan Surlariçinde çevre kirliliği vatandaşların tepkisine neden oluyor. Arasta’da objektiflere yansıyan bu kareler bir yandan sorumsuz vatandaşların çevreye attığı ve belediye ekipleri tarafından ise kaldırılmayan çöpler ile dikkat çekiyor” (Lefkoşa’nın Göbeği, 2015).

Fotoğraf 7: Surlariçi Bölgesindeki Çevre Kirliliği (Lefkoşa’nın Göbeği, 2015).

Lefkoşa-Surlariçi bölgesindeki çevresel sorunların giderilmesi, bölgede yıkılmaya yüz tutmuş, göçmenlerin yaşadığı konutların tadilatının sağlanması için devlet ve sivil toplum kuruluşlarınca destek sağlanması ve çevre temizliği ve hijyenin sağlanması, dönem dönem yollarda atıl vaziyette bulunan molozların, günümüzde bölgede yakılarak ve çevreye zehirli gazlar salınmasına yol açarak değil farklı çözümler üretilerek yola atılmasından geçmektedir.

C. Ekonomik Sorunlar

Surlariçi bölgesinde ikamet eden göçmenler ile ilgili pek çok sorunun temelinde yatan bir diğer etmen ise; ekonomik niteliği haizdir.

Daha açık bir ifade ile; bölgede ikamet eden göçmenlerin, düşük gelir grubu işçilerden oluşması; ilgili bireylerin, düşük gelirleri nedeni ile yaşamlarını sürdürmekte olduğu evlerin koşullarının dahi, asgari yaşam standartlarının altında olması, ilgili bireylerin ve ailelerinin, sağlıklı bir yaşam sürdürememesine yol açmaktadır.

Yukarıda da yer verilen, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara Dair Sözleşme (ICESCR) md. 11 uyarınca, “yaşam standardı” hususu çerçevesinde, herkesin yeterli gıda, giyinme, barınma, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkı vardır.

Bu kapsamda evrensel olarak kabul gören yaşam standartlarının sağlanması hususu; Surlariçi bölgesinde, tam anlamı ile yerine getirilememektedir. Diğer yandan sorun yeni de oluşmamış; yıllardan beri süregelmektedir. 2001 yılında, Lefkoşa Atatürk İlkokulu Müdürü Cemal Özyiğit bir yerel gazeteye verdiği röportajda şu ifadeleri kullanmıştır:

“Sorun, Lefkoşa Surlariçi’nin eski halkı tarafından terk edilişi ve onların geride bıraktığı eski, izbe evlere Türkiye’nin özellikle Hatay ili başta olmak üzere çeşitli yerlerinden gelen ailelerin yerleştirilmesidir. 3-4 aile bir olup bir eski evi kiralyıyorlar ve her odada bir aile kalıyor. Üstelik çok çocuklu olan bu ailelerde, anne, baba ve çocuklar bir odada yaşamak zorundadırlar. Erkekler, her sabah iş bulmak için yola çıkarlar ve bulabildikleri günlük işlerde çalışırlar. Kadınlar ise arandıkları zaman ev temizliğine giderler. Dolayısıyla kazandıkları para geçimlerine bile yetmez. Bu durumda çocukların önemli bir kısmı, başta beslenme sorunu olmak üzere, üniforma ve ayakkabı alamayacak durumdadırlar.”

Yine, yukarıda da yer verilen, İHEB md. 23/3 ve Tüm Göçmen İşçilerin Ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme md. 25/1 uyarınca, herkesin, adil ücrete hakkı bulunmakta; oysa ki gerek KKTC’nin genelinde, gerekse Lefkoşa, Surlariçi’nde, ikamet eden ve çalışan düşük gelir düzeyi işçi göçmenler, ne yazık ki, “ucuz iş gücü” olarak görülmekte; daha ağır şartlar altında, daha düşük ücretler ile çalışmak durumunda kalmaktadırlar⁶.

Bu durumun da ötesinde, yine yukarıda yer verilen İHEB md. 24 kapsamında, herkesin dinlenme ve hatta eğlenme hakkı bulunmaktadır. Oysa ki, dinlenme ve eğlenme hakkı, ekonomik durum ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle de henüz eşit çalışma imkanları sağlanamaz ve yeterli bir kazanca ulaşamazken, ilgili göçmenlerin, dinlenme ve daha da ötesinde eğlenme haklarının uygulamada sonuç doğurması, pek de mümkün olamamaktadır.

---

⁶ Son birkaç yılda, KKTC’de, ilgili göçmenlerden daha da ağır şartlarda ve daha düşük ücretlerle çalışan, 3. Dünya ülkelerinden (ör. Vietnam) gelen, yeni bir göçmen-işçi grup daha oluşmuştur.

Bu kapsamda, özetlenecek olur ise, ilgili bölgede yaşayan pek çok ailedeki ekonomik sorunlar, başta aile geçiminin sağlanamaması; buna istinaden, belli bir yaşam standardının altında yaşamlarını idame ettirmeye çalışmaları şeklinde sonuç doğurmakta ve aynı zamanda diğer sorunların da tetikleyicisi haline gelmektedir.

Bahse konu ekonomik sorunlar, devletin ilgili bölgeye yönelik yatırımlarını arttırması ve gerek devlet, gerekse özel kişilerce, ilgili bölgede daha elverişli iş sahaları açılması ile aşılabilecektir.

Devlet ve özel kişilerce bölgede daha elverişli (yaşam standartlarının daha rahat sağlanabilmesi için gerekli miktardaki maaşlar ile) çalışma imkanları yaratılması ile; başta “ekonomik bunalımlar”ın aşılmasının sağlanabileceği gibi; ekonomik sorunların tetikleyen en önemli unsurlardan biri olduğu, adli olaylar da gözle görülür şekilde azalacaktır. Çünkü refah düzeyi yükseldikçe, buna ters orantılı olarak, adli olaylara yönelimde düşüş olacaktır.

Ayrıca, bölgedeki göç olgusunun durağan değil; sürekliliği olan bir olgu olmasından kaynaklı olarak; daha açık bir ifade ile, Lefkoşa-Surlariçi’nden ayrılan göçmenler olmasına karşın, sürekli olarak, yeni göçmenlerin bölgeye göç etmesi nedeniyle, bölgedeki ekonomik kaynakların (iş imkanları vb.) bölünmesi de söz konusu olmaktadır. Bu kapsamda da, bölgede yaşayan göçmenlerin ekonomik durumları, ekonomik imkanların yetersizliği (iş bulamama vb.) nedeniyle, olumsuz bir yönde seyretmektedir.

Bu sorunun çözümü ise, bölgeye yönelik göç olgusunun kısıtlanmasından geçmektedir. Böylece, var olan ekonomik kaynakların bölünmesinin önüne geçilecek; göçmenlerin zaten var olan ekonomik sorunlarının, daha da ileri noktalara ulaşması önlenecektir.

D. Sağlık Hizmetleri

Bir diğer önemli husus olan, bölgedeki göçmenlerin, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi meselesine de değinmek gerekmektedir.

Eski BM Genel Sekreterlerinden Kofi Annan’ın, *“Benim özlemim, sağlığın niyaz edilen bir lütuf değil, elde edilmesi için mücadele edilen bir insan hakkı olarak görülmesidir.”* sözü bu noktanın önemini vurgular niteliktedir.

Yine, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Eski Yüksek Komiseri Mary Robinson, sağlık hakkı ile ilgili şu önemli ifadeleri kullanmıştır: *“Sağlık hakkı sağlıklı olma hakkı demek değildir; yoksul ülkelerin kaynakları olmadığı halde pahalı sağlık servisleri kurmaları demek de değildir. Sağlık hakkı, hükümetlerin ve yöneticilerin mümkün olan en kısa zamanda herkesin ulaşabileceği ve yararlanabileceği bir sağlık sistemini kuracak politikalar ve eylem*

planları ortaya koymalarını gerektirir. Bunun gerçekleşmesini güvence altına almak, hem insan haklarıyla uğraşanların hem de halk sağlığı çalışanlarının vermeleri gereken en büyük mücadeledir."

İHEB md. 25/1 uyarınca, herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı bulunmaktadır. Ayrıca, Tüm Göçmen İşçilerin Ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme md. 28 uyarınca, göçmenlerin de, diğer tüm bireyler ile eşit olarak, sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı güvence altına alınmaktadır.

Bu kapsamda, Surlariçi bölgesindeki göçmenlerin de tıpkı KKTC’de yaşamakta olan tüm bireyler gibi, sağlık hizmetlerinden eşit olarak yararlanmaları asıldır. KKTC devlet hastanelerinden hizmet alan bireylerin uyruk profilleri incelendiği zaman; durumun pozitif anlamda TC vatandaşı bireyler lehine farklılıklar taşıdığı görülmektedir. Bu ifade yoruma açık olmak ile birlikte; KKTC Devlet hastanelerince verilen hizmetleri yetersiz gören KKTC yurtttaşlarının oluşturduğu bir kesim, KKTC’deki özel hastanelere veya Türkiye’deki hastanelere yönelmektedir. Bu durum da beraberinde, KKTC devlet hastanelerine başvuranlar içerisinde, yerli halkın oluşturduğu grubun sayısının gerilemesini getirmektedir. Hal böyleyken, devlet hastanelerindeki yoğunluk bir bakıma azalmakta; yerel halkın devlet hastanelerine yoğun başvurusundan kaynaklı olarak göçmenlerin sağlık hizmetlerinden yararlanamaması ihtimali zayıflamaktadır.

Ancak, KKTC’deki yerel halkın önemli bir kesimi, devlet hastaneleri yerine, özel hastaneler ve Türkiye’deki hastanelerden sağlık hizmeti almaya yönelerek, hastanelerdeki yoğunluğun belirli oranda azalması söz konusu olsa da; adada yaşayan Türk vatandaşı göçmenlerin ve söz konusu grup içerisinde, adaya çalışmak için gelen düşük gelir grubu göçmen işçilerin oluşturduğu alt grubun (Lefkoşa-Surlariçi bölgesinde ikamet eden işçi göçmenler ve aileleri de dahil olmak üzere), giderek artması; devlet hastanelerinde verilen sağlık hizmetlerinde alt yapı eksikliklerinin oluşmasına yol açmaktadır.

Giderek artan göçmen nüfus, sağlıksız şartlarda yaşamının, ağır işlerde çalışmanın ve özellikle kış aylarında yeteri kadar ısınma imkanları olmamasının da etkisi ile, normalden daha sık şekilde, sağlık sorunları ile karşılaşmakta ve devlet hastanelerine başvurmaktadır. Pek çok göçmenin sık başvurusu da başta doktor ve hemşirelerin sayısal olarak yetersiz kalmasına ve buna bağlı olarak da muayene vb. sağlık hizmetleri ile ilgili ayrılan sürelerin mecburen kısalmasına yol açmaktadır. Bu durumda da sağlık hizmetleri, tam olarak alınamamaktadır. Bu sorunun çözümü, yine yoğun göçlerin kısıtlanmasından geçmekte; ayrıca, devlet hastanelerine daha fazla sağlık personeli istihdamı da gerekmektedir. Böylece göçmenlerin daha kaliteli sağlık hizmeti alması sağlanabilecektir.

Diğer yandan belirtilmelidir ki, kısaca ele alınan KKTC devlet hastanelerinde verilen sağlık hizmetlerinin niteliksel yönü hususu (sağlık hizmetlerinin yeterli olup olmadığı-kalitesi) bir başka çalışma konusu teşkil edecek kadar önemli ve geniş kapsamlı olmakla birlikte; ilgili hizmetlerin niteliksel olarak yeterliliği sorgulaması, sadece göçmenlerin değil; KKTC’de ikamet eden tüm bireylerin (toplumun) ortak bir “sorunu” olma niteliğini haizdir. Çünkü bu husus, yukarıda da belirttiğimiz gibi, yerel halktan pek çok bireyin, özel hastanelere ve Türkiye’deki hastanelere yönelmesine yol açacak bir noktaya gelmiştir.

Bu noktaya değin, sağlık hizmetlerinin, Lefkoşa-Surlariçi’nde yaşayan ilgili göçmenlerce alınıyor oluşu üzerinden konu ele alınırken; ilgili bireylerce sağlık hizmetinin hiç alınmıyor olması açısından da hususu ele almak gerekmektedir. Pek çok ülkede devlet hastaneleri, vatandaşlara hizmet verirken; göçmenlere ise, kayıtlı ve bu kapsamda da sigortalı olarak çalışmaları dolayısıyla hizmet vermektedir. Çalışma ve bu kapsamda da sağlık sigortaları ile ilgili yatırımlar, çalışanlar için, her ay düzenli olarak, işverenler tarafından yapılmalıdır. Aksi halde, sigorta yatırımları yapılmayan yabancı uyruklu bireyler ve aileleri, sağlık hizmetlerinden yararlanırken, alınan sağlık hizmetine göre değişen ücretler ödemeleri gerekecektir.

Bu kapsamda, Lefkoşa-Surlariçi’nde ikamet eden göçmen işçiler açısından, işverenleri tarafından sigorta yatırımları yapılmayanlar ve aileleri, sağlık hizmeti alırlarken, ilgili hizmetin ücretini ödeme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda da yukarıda da ele alınmış ekonomik yetersizlikler dolayısıyla, sağlık hizmeti gibi temel bir hizmeti dahi alamayacak duruma gelen bazı göçmenler ve aileleri, gerek ilgili uluslararası düzenlemeler kapsamında belirtildiği gibi, temel insan hakları zedelenmekte; gerekse, zaruret nedeni ile (sağlık hizmeti alabilmek için), fiktisel olarak, suça teşvik edilmektedir. Örneklendirilecek olursa, zaten pek çok psikolojik ve ekonomik zorlukla “boğuşan” bir göçmen, söz gelimi, çocuğunun acil bir operasyon geçirmesi gerektiğinde, operasyon ücretini karşılayabilmek için, insani duyguların da etkisi ile, “gasp”, “hırsızlık” gibi yüz kızartıcı nitelikteki suçları işlemeye dahi, ne yazık ki daha kolay yönlenebilecektir.

Yine kayıt dışı çalışan göçmenler açısından da kayıt dışılığa bağlı olarak zaten sigortaları olmadığı için ve bu nedenle yatırımları da yapılamadığından, benzer sorunlar söz konusu olabilmektedir⁷.

---

⁷ KKTC Devlet Planlama Örgütü’nün, son olarak 2016 yılında gerçekleştirdiği hanehalkı işgücü anketi sonuçlarına göre, KKTC’nin kurumsal olmayan sivil nüfusu (okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, özel nitelikteki hastahane, hapisane, kışla ya da orduvinde ikamet edenler dışında kalan nüfus)’na (245.828 kişi) oranla, toplam işgücüne katılım oranı %51.2 (126.463 kişi) olup; bu oran içinde, %5.4’ü (6427 kişi) kayıt dışı olarak çalışmaktadır (“Devlet Planlama Örgütü Ekim 2016 Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları”, 2016). Toplumdaki genel kamu ise, kayıtsız çalışanların oranının çok daha yüksek olduğu yönündedir. Lefkoşa-Surlariçi

Belirtildiği gibi tüm bunlar, bölgedeki adli olayların sayısında da artışa yol açabilmektedir. Bu kapsamda, diğer yönleri ile birlikte, bu yönü açısından da gerek kaçak çalışan göçmenler ile ilgili denetimlerin arttırılması ve kayıt dışı ekonominin daha aktif bir şekilde önlenmesi; sigortalı olarak çalışan ilgili göçmenlerin ise, işverenlerince sigorta yatırımlarının düzenli yapılıp yapılmadığının daha aktif bir şekilde denetlenmesi; sigortasız işçi çalıştıran veya sigorta yatırımlarını düzenli yapmayan işverenlere uygulanan yaptırımlar ağırlaştırılması gerekmektedir. Böylece, göçmenlerin sağlık hizmeti alamamasına yol açacak sorunların da önüne geçilecektir.

E. Adli Olaylar

Bu noktaya değin sayılan, kültürel farklılıklar, çevresel etkenler ve özellikle de ekonomik sorunların ve hatta belirtilen şekillerde sağlık hizmetlerinden mahrum kalınabilmenin de oluşumunda önemli hususlar olarak yer aldığı son başlık olan adli olaylar ise, Surlarıçi bölgesinin en önemli sorunlarından biri halini almıştır.

Bölgede ikamet etmekte olan bazı göçmenlerin, önemli kültürel farklılıkları ve ekonomik sorunları, “*saldırgan*” tavırlar sergilemelerini tetikleyebilmektedir. Özellikle, yaşanmaya başlanan yeni bölgenin kültürel farklılıkları nedeniyle ortaya çıkan, yukarıda da belirtilen kültür çatışması ve bunun bir etkisi olarak da çekingenlik ve dışlanmış hissetme duyguları, değinildiği gibi, risk alma hususunu tetikleyebilmektedir. Diğer yandan, bu hususlar, psikolojide ters etkiye yol açarak, “*saldırgan tavırlar sergilenmesi*” ve böylece suça yönelimde de önemli bir unsur olarak kabul görmektedir (Erkan & Erdoğan, 2006: 83 Türkdoğan, 2007:12).

Yineleyelim ki, bir ada devleti olmasının ve yüzölçümü olarak küçük sayılabilecek bir alana sahip olmasından kaynaklı olarak bireylerin birbirini genel olarak tanımasının da etkisi ile, yıllardan beri KKTC, toplumsal ilişkilerin “sıcak” olduğu ve adli olaylar, insan olgusunun olduğu her yerde olduğu gibi genel olarak vuku bulsa da çok yoğun görülmediği bir yapıya sahiptir.

Lefkoşa Merkezi Ceza Evi’nde, 257 tutuklu ve hükümlü ile, gönüllülük esasına göre gerçekleştirilen bir anket çalışması neticesinde; araştırma grubundan %45,7’lik kısmın T.C. vatandaşı olduğu; %22’lik kısmın hem KKTC hem de T.C. vatandaşı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, T.C. vatandaşlığı olan tutuklu veya hükümlü bireylerin oranı %67,7’yi bulmaktadır. Sadece KKTC vatandaşı olanlar ise %26 oranındadır. Diğer yandan cezaevindeki bireylerden, Türkiye’de doğanların oranı %60.1 olup; %40.7’lik oranın, 18

---

bölgesinde ikamet eden göçmenler içinde, önemli bir oranda kayıt dışı çalışanın da olduğu bilinmekle birlikte, rakamsal bazda tam olarak tespiti henüz mümkün olamamıştır.

yaşına değin Türkiye’de yaşamış oldukları, diğerk bir ifade ile KKTC’ye 18 yaşından sonra geldikleri; %83.5 oranında bireyin, yaşamları boyunca en az bir kez yer değışmiş (göç etmiş); bu oran içinde %68.9’luk bir grup, yer değışikliğinin sebebinin iş (ekonomik sorunlar) olduğunu belirtmiş ve yine %62’lik önemli oranda bir grup, KKTC’ye çalışmak amacı ile göç ettiğini belirtmiştir (Karakaş-Doğank, 2012: 105, 113, 116-117).

Yukarıda ilgili bazı rakamsal sonuçları verilmiş olan araştırmada, bu çalışmada da yer verilen göçmenliğin bir takım psikolojik sorunlara yol açabilecek yapısının, suçla yönlendirdiğı yönündeki literatürdeki görüşe katılmaktadır (Karakaş-Doğank, 2012: 114-115). Bu çalışmadaki temel görüş de göçmenlik ve suç olguları birbir örtüştürülemezle birlikte; göçmenlerin ağırlıklı olarak yaşadığı bölgelerde, suç oranlarının artış gösterdiği; göç olgusunun getirdiğı bir takım sorunların, bireyleri suçla yönlendirebildiğı yönündedir.

Bu kapsamda, KKTC’de, diğerk bölgelerde de son dönemlerde toplumun tepkisini çeken adli olaylarda artış gözlemlenmek ile birlikte, özellikle Surlariçi bölgesinde yerleşik göçmenlerin önemli etkisi ile, bölgede gerçekleşen adli olaylarda önemli bir artış söz konusudur. Bölgede, “gasp”, “darp”, “cinsel istismar” gibi adli olaylarda, eski dönemlere kıyasen önemli bir artış gözlemlenmektedir. İlgili olaylardan toplumda tepki doğurank birkaçı, basına yansıyan haberler üzerinden şu şekilde örneklendirilebilmektedir:

Örnek Olay 1: Market Soygunu ve Kasten Yaralama

“Geçtiğimiz gün yaşanan tecavüz girişimi olayından sonra dün gerçekleşen tüyler ürpertici soygun girişimi Lefkoşa Surlariçi bölgesinin kontrolden çıkmış olduğunu apaçık gözler önüne seriyor. Surlariçi bölgesinde market çalıştıran Necdet Demir dün başına gelen olayı Haberal Kıbrıslı Gazetesi’ne anlattı.

Market’in üst katında bulunan evine gitmek için sokak kapısını açan Demir, henüz kimliği belirlenemeyen bir şahıs tarafından saldırıya uğradı. Kapının kilitli olmamasını fırsat bilen şahıs merdiven boşluğuna saklanarak Necdet Demir’in gelmesini bekledi. Demir’in kapıyı açması sonrası olduğu yerden fırlayan kar maskeli saldırgan elinde bulunan tornavidayı Necdet Demir’in göğsüne saplamaya çalıştı, saldırganı fark ettiğini söyleyen Demir hamle yaparak kaçmaya çalışsa da saldırganın, elindeki tornavidayı omzuna sapladığını belirtti. Yaralı halde kendini savunarak, saldırganı zorla dışarıya çıkarttığını belirten Demir, saldırganın başındaki maskeyi çıkarmaya çalıştığı esnada göğsüne de hafif bir darbe aldığını ifade etti. Olayın gerçekleştiğı saatlerde olay yerinde kimsenin olmamasından dolayı kaçmayı başaran saldırgan karanlığı da fırsat bilerek sokak aralarında kayboldu. Necdet Demir, sırtındaki yaraya dikiş atıldığını belirtirken yaşanan olayın şokunu

halen üzerinden atamadığını ve tek tesellisinin saldırganın eşi veya çocuklarıyla karşılaşmamış olması olduğunu ifade etti.” (“Surlarıçi Allaha Emanet”, 2013).

Örnek Olay 2: Kasten Yaralama

“Lefkoşa'nın Surlarıçi Bölgesi'nde, dün öğle saatlerinde meydana gelen bir olay, ülke güvenliğinin hangi boyutlara ulaştığını akıllara getirdi. Yıllarca, toplumun Mahkeme koridorlarından tanıdığı bir kişi olan ve geçtiğimiz yıl Kıdemli Savcı iken emekli olan 62 yaşındaki Sami Erginalp, dün öğle saatlerinde, Surlarıçi Bölgesi'nde aracı ile seyir halinde olduğu sırada yolun içerisinde yaya şekilde hareket eden üç genç erkek şahıs tarafından feci şekilde darp edildi.

Yolun içerisinde, araçların geçişini engeller şekilde yürüyen üç şahıs, kenara çekilmeleri için aracının kornası ile kendilerini ikaz eden Emekli Savcı Sami Erginalp'e önce hakaret ettiler, ardından da aracını durdurarak feci şekilde darp ettiler. 62 yaşındaki Erginalp'in, üç genç tarafından sokak ortasında darp edildiğini gören ve tesadüfen oradan motosikleti ile geçen ve bir iş yerinde paket servisinde çalışan bir şahıs da, Erginalp'i kurtarmak isterken aynı şahıslar tarafından darp edildi. Surlarıçi'nde adeta terör estiren üç şahıs polis tarafından tutuklandı.” (“Lefkoşa-Surlarıçi'nde, Gündüz Vakti Savcı Darp Edildi”, 2015).

Örnek Olay 3: Kasten Yaralama

“Polis Basın Bülteni'nde yer alan habere göre, H.Ç. (E-22), M.A. (E-17), A.K. (E-22) ile kimlikleri henüz tespit edilmeyen 3 kişi, kendilerine “laf atıkları” gerekçesiyle, KKTC'nin Merhum Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın torunu Orhan Kürşad, Emrah İbrahimogulları ve Derviş Bora Savarona'yı darp etti. H.Ç, M.A. ve A.K. tutuklandı, diğer zanlılar aranıyor. Sarhoş 6 kişi tarafından ciddi şekilde darp edilen Kürşad'ın darp edilmesi sevenleri arasında üzüntü ve tepki ile karşılandı. Sosyal medya üzerinden tepkisini dile getiren Kürşad'ın sevenleri geçmiş olsun dileğinde bulundular.” (“Sarhoşların Saldırısına Uğradı”, 2017).

Olayla ilgili olarak açıklamada bulunan Kürşad: “Önemli olanın bizlere yapılan saldırının bir bölgeye, kitleye veya zümreye indirgemenen, bir gün hepimizin başına gelebiliri düşünerek, konuyla ilgili bilimsel ve eğitimsel girişimler başlatarak bölgeyi kurtarmakla çözüm üretmek olduğunu düşünüyorum.” ifadelerini kullandı (“Sarhoşların Saldırısına Uğradı”, 2017).

Ancak, saldırıyı gerçekleştiren bireylerden birinin sosyal medya hesabı üzerinden, arkadaşlarınca gerçekleştirilen paylaşımlar, oldukça dikkat çekti. İlgili paylaşımda M.A.'nın arkadaşları, ilgili dönemde göz altında bulunan M.A. ile ilgili “kardeşimiz elini kolunu

sallayarak çıkacak” ve “bu sefer de Cumhurbaşkanı’nın oğlunu döveceğiz” şeklinde kabul edilemez ifadeler kullandı.

Diğer yandan, Lefkoşa’da bulunan Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği, Surlariçi’ndeki darp olayını kınadı. Büyükelçiliğin ilgili açıklaması şu şekilde:

“Lefkoşa’nın Surlariçi bölgesinde hafta sonu 17 Şubat gecesi yaşanan, üç kişinin darp edildiği olayı büyük üzüntüyle öğrenmiş bulunuyoruz. Kamu düzenini ve asayişini bozucu, KKTC halkının birlik ve bütünlüğüne tehdit niteliğinde olan bu ve benzeri olayları tasvip etmek mümkün değildir; bu vahşi olayın faillerini şiddetle kınıyor, olayda yaralananlara şifalar diliyoruz.

Öte yandan, bahse konu darp olayına adı karışan Türkiye vatandaşlığına da sahip üç kişinin tutuklanması ve olayla bağlantısı olduğu düşünülen diğer üç kişinin polis tarafından arama çalışmalarının hızla sürdürülüyor olması memnuniyet vericidir. Beklentimiz, Kuzey Kıbrıs’ta halkın huzurunu bozucu, barış ve kardeşlik duygularına zarar verici bu olaya sebebiyet verenlerin biran önce KKTC adaleti önüne çıkarılmaları ve bu tür olayların önlenmesini sağlayacak tedbirlerin alınmasıdır.

Hiçbir şekilde tasvip edilmesi mümkün olmayan bu üzücü olayın, KKTC toplumu içinde belirli bir kitlenin hedef haline getirilmesine vesile teşkil etmemesi, yanlış anlama ve ayrışmalara neden olmaması büyük önem taşımaktadır.

Sahip olduğu tarihi ve kültürel özellikleriyle Surlariçi, Kuzey Kıbrıs’ın ve Lefkoşa’nın en değerli, en nadide bölgelerindedir. Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği’nin, Surlariçi’nin tarihi ve kültürel birikimine yaraşır şekilde muhafaza edilerek, sosyal dokusuyla, ekonomik, turistik imkanlarıyla toplum yararına geliştirilmesi yönünde KKTC makamlarıyla her türlü işbirliğine hazır olduğunun bu vesileyle bilinmesini isteriz.” (“Büyükelçilik, Surlariçi’ndeki Darp Olayını Kınadı”, 2017).

Lefkoşa Türk Belediyesi Başkanı Mehmet Harmancı’nın ise, olaya ve bölgedeki diğer adli olaylara ilişkin verdiği röportajda, şu ifadeleri yer aldı:

“Harmancı, 1974’ten sonra Kıbrıslı Türklerin ihtiyaçlar doğrultusunda surların dışına taşınmasıyla birlikte, gelen nüfusun sosyo-ekonomik açıdan yaşam sürdürebileceği yerin Surlariçi olduğunu belirtti.

Harmancı, bunun gettolaşmaya sebep olduğunu dile getirerek, bunun da farklı sorunları beraberinde getirdiğini söyledi.

Bugüne kadar Başkent Lefkoşa’da Surlariçi’ne yönelik ciddi bir politika yürütülemediğini belirten Harmancı, dolayısıyla bu gibi sorunların yaşanmasına neden olduğunu ifade etti.

Bölgenin büyüyen bir ekonomisi olduğunu söyleyen Harmancı, restoran, kafe sayısının arttığını belirtti.

Bölgenin gelişmesi için projeler ürettiklerini anlatan Harmancı, “2 Çukurova Ajansı Projesini hayata geçireceğiz, biri turizm amaçlı dolaşımın rahatlaması, diğeri de turistik gezi treni projesi. Bunların yanında bölge insanı ve esnafına yönelik eğitim programlarını da ele aldık” dedi.

“Bölgede yaşayanların refah seviyelerinin yükseltilmesiyle sorunların düzeltilebileceğini düşünüyorum” diyen Harmancı, “Daha önce yapılan konut projeleri vardı, ben bu projeleri desteklemiyorum, aynı insanlar, gettolaşmayı gidecekleri bölgeye taşıyacaklar. Ama bölgenin ekonomik düzeyi yükseldikçe ekonomik temelli iş yapmaya başlayacaklar” dedi.

Bölgeye ciddi bir yatırım yaptıklarının altını çizen Harmancı, bölgede polis gücünün de önemli olduğunu, bölgelilerin bunu hissetmesi gerektiğini söyledi. Suç öbeklerine yönelik maalesef eksiklikler olduğunun altını çizen Harmancı, “Çocuk suçluların rehabilitasyonunu sağlayacak bir ortam yok. Sonra bu çocuklar ıslah edilmeden yeniden aynı bölgeye katılıyorlar” ifadelerini kullandı. (“Surlariçi Tedirgin”, 2017).

Verilen örnek olaylar ışığında belirtmek yerinde olacaktır ki, ilgili göçlerle birlikte söz konusu olan adli olaylardaki artış, başta kültürel olmak üzere hedeflenen entegrasyon sürecine de önemli ölçüde zarar vermekte; ilgili göçmenlerin faili olduğu adli olaylardaki artış ile birlikte, entegrasyon sürecinin önem arz eden, yerli halkın göçmenlere karşı olumlu bir bakış açısı taşıması unsuru, söz konusu olamamakta; süreç tam tersi yönde ilerleyebilmektedir.

Bölgedeki adli olayların önlenmesi, oluşumunda etkisi bulunan, yukarıda değinilen diğer hususların, ilgili başlıklar altındaki çözüm önerileri kapsamında çözümlenmesi ile birlikte; denetim ve caydırmadan geçmektedir. KKTC-Girne bölgesinde olduğu gibi, halkı rahatsız etmeyecek şekilde, gündüz ve özellikle de akşam saatlerinde bölgede dolaşarak denetim mekanizması kuracak kolluk grupları veya Lefkoşa-Surlariçi bölgesine yerleştirilerek, bölge halkı ve bölgede çalışan ve yaşayan esnaf ile birlikte çalışan, bir araya gelen polislik metodu (proaktif polislik) uygulanması ile asayişin sağlanması/adli olayların caydırılması söz konusu olabilecektir.

SONUÇ

Çalışma neticesinde varmış olunan sonuçlar; diğer bir ifade ile, Türkiye’den KKTC Lefkoşa-Surlariçi bölgesine göç etmiş, düşük gelir grubu işçi göçmenler ve ailelerine ilişkin tespit edilen insani sorunlar ve göçmenlerden kaynaklı olarak, Lefkoşa-Surlariçi bölgesinde olduğu tespit edilen önemli sorunlar ve ilgili sorunların çözümüne yönelik somut öneriler, ilgili sorunları ele alış sırasına uygun şekilde, şu şekilde özetlenebilmektedir:

- *Kültürel Sorunlar:* Kültürel Entegrasyon

Surlariçi’nde yaşamlarını idame ettirmeye çalışan göçmenlerin, kültürel farklılıklarının olumlu anlamda giderilmesi ve KKTC’nin ve dolayısıyla bölgenin kültürel yapısına adaptasyonları için; devlet ve sivil toplum kuruluşları tarafından oryantasyonlar ve çeşitli kültürel faaliyetler düzenlemesi ve bu sürecin mümkün olabilmesi için, bölgede yaşayan yerli halk tarafından, daha yapıcı yaklaşımlar sergilenmesi;

- *Çevresel Sorunlar:* Bölgesel Dönüşüm

Surlariçi’ndeki çevresel sorunların giderilmesi noktasında, öncelikli olarak çevre temizliğinin ve hijyenin sağlanması, dönem dönem yollarda atıl vaziyette bulunan molozların, günümüzde bölgede yakılarak ve çevreye zehirli gazlar salınmasına yol açarak değil farklı çözümler üretilerek yola atılmasının önlenmesi, bölgede yıkılmaya yüz tutmuş, göçmenlerin yaşadığı konutların tadilatının sağlanması için devlet ve sivil toplum kuruluşlarınca destek sağlanması,

- *Ekonomik Sorunlar:* Bölgesel Kalkındırma

Bölgede yaşayan göçmenlerin ekonomik sorunlarının giderilmesi adına, devlet ve özel kişiler tarafından bölgeye yapılan yatırımların artırılması ve bu sayede bölgede yaşayan göçmenlere daha elverişli koşullarda iş imkanları yaratılarak ekonomik sorunlarının giderilmesi; bölgeye yönelik göç hareketlerinin kontrol altına alınarak, bölgede zaten yetersiz olan ekonomik olanakların daha fazla bölünmesinin önlenmesi; ilgili göçmenlerden kayıt dışı çalışanların kayıt altına alınması için denetimlerin artırılması ve böylece sigorta yatırımlarının yapılması konusunda denetimlerin artırılması;

- *Sağlık Sorunları:* Hizmetlerin Niteliksel Gelişimi/Denetim

Sadece ilgili göçmenlerin değil; KKTC’de yaşayan tüm bireylerin (toplumun) ortak sorunu olma niteliğini haiz, devlet hastanelerinde verilen “yetersiz” sağlık hizmetlerinin, altyapı eksiklikleri giderilerek niteliksel olarak daha iyi noktaya getirilmesi; bölgede ikamet eden kayıt dışı çalışan göçmen işçiler ve ailelerinin, diğer nedenlerin yanı sıra, KKTC devlet hastanelerinden sağlık hizmeti alırken, ücret ödemelerine gerek kalmaması için, ekonomik

sorunlar ile ilgili önerilerimizde belirttiğimiz gibi, kayıt altına alınmaları ve sigorta yatırımlarının yapılması hususunda, denetimlerin arttırılması,

- *Adli Olaylar: Kolluk Kuvvetlerinin Denetimlerinin Arttırılması-Proaktif Polislik/Caydırma*

Son olarak ise, diğer sorunlara da bağlı olarak bölgede tırmanıştaki adli olayların önüne geçebilmek adına, tıpkı KKTC-Girne bölgesinde olduğu gibi, halkı rahatsız etmeksizin, gündüz ve bilhassa akşam saatlerinde bölgede dolaşarak denetim mekanizması kuracak en az ikişerli kolluk grupları; veya, proaktif polislik yani bölgeye atanarak, bölge halkı ve bölgede çalışan ve yaşayan esnaf ile birlikte çalışan, bir araya gelen polislik metodu uygulanması aracılığı ile asayişin sağlanması/adli olayların caydırılması yerinde olacaktır.

Kaynakça / References

Algan, Y. (2013). *Cultural Integration of Immigrants in Europe*. Birleşik Krallık: Oxford University Press.

Akıncı, B. vd. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürel Değişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.

Aybay, R. (2010). *Yabancılar Hukuku*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Bilge, N. (2008). *Hukuk Başlangıcı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Birçok Bina Çökmek Üzere (2017, 01 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.kibrisgazetesi.com/kibris/bircok-bina-cokmek-uzere/9692>

Browlie, I. (2005). *Principles Of Public International Law*. London: Oxford University Press.

Bulut, Y. & Eraldemir, Z. (2015). Göç Olgusunun Farklı Boyutlarıyla Hatay İli İskenderun ve Dörtüol İlçeleri Ölçeğinde İncelenmesi, *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü Paneli* içinde. 13-38. İstanbul: Umuttepe Yayınları.

Büyükelçilik, Surlariçi'ndeki Darp Olayını Kınadı (2017, 21 Şubat). Erişim adresi: <http://www.haberalkibrisli.net/kibris/buyukelcilik-surlaricindeki-darp-olayini-kinadi-h50989.html>

Castles, S. & Miller, J. M. (2008). *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Civan, E. O. & Gökalp, A. (2011). Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği. *Çalışma ve Toplum*, 1, 233-264.

Çakmak, Z. (2008). Kıbrıs'tan Anadolu'ya Türk Göçü (1878-1938). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 36, 201-223.

Çelik, F. E. (1968). *Milletlerarası Hukuk*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Daoudov, M. (2013). The Role of Local Governments in Integration of Foreigners In Turkey. *Report for International Organization for Migration (IOM)*, 25 Mayıs, <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yaz%C4%B1lar/34-the-role-of-local-governments-in-integration-of-foreigner.html>

Doehring, K. (2002). *Genel Devlet Kuramı*, (Çev. Ahmet Mumcu), İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Dolunay, A. (2015). *Türk Hukukunda ve Kıbrıs Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.

Dolunay, A. (2016). Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku ve Kıbrıs Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 122, 369-416.

Dolunay, A. & Kasap, A. (2017). Basın Hak ve Özgürlüklerinin Yeni Medya Üzerinden Değerlendirilmesi: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneği, *1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı* içinde, 521-533. İstanbul: Nobel Yayıncılık.

Erkan, R. & Erdoğan, Y. M. (2006). Göç ve Çocuk Suçluluğu. *Aile ve Toplum*, 8, 3(9), 79-90.

Es, M. (2015). Kent Kimliği, Kent Kültürü. *Şehir ve Düşünce*, 7, 6-15.

Hakyemez, Ş. Y. (2004). *Mutlak Monarşiden Günümüze Egemenlik Kavramı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Hingorani, R. C. (1982). *Modern International Law*, New Delhi: Oxford & IBH Publishing.

Kara, P. & Korkut, R. (2010). Türkiye'de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467, 153-162.

Karakaş-Doğan, F. (2012). Kuzey Kıbrıs (KKTC) Merkezi Cezaevi Üzerinde Yapılan Alan Çalışmasından Elde Edilen Verilerin Suçla Mücadele Bağlamında Analizi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 100, 97-150.

KKTC 2011 Nüfus Sayımı Sonuçları. (2011). Erişim adresi: <http://www.devplan.org/Isgucu/2016.pdf>

KKTC Nüfus Sayımı Sonuçları. (2011). Erişim adresi: <http://www.devplan.org/frame-tr.html>

Kolukırık, S. (2009). Mülteci ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: Medya Politikası Üzerine Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-20.

Lefkoşa'nın Göbeği (2015, 13 Temmuz). Erişim Tarihi: <http://www.kibris724.com/lefkosanin-gobegi-63773h.htm>

Lefkoşa Surlarıçı'nda Gündüz Vakti Savcı Darp Edildi (2015, 28 Ekim). Erişim adresi: <http://nehaber.kibris.com/haber/lefkosa-surlaricinde-gunduz-vakti-savci-darp-edildi/606/>

Lefkoşa Surlarıçı'nda Mahalle Araları Pislikten Geçilmiyor (2015, 1 Haziran). Erişim Adresi: <http://www.adabasini.com/haber/lefkosa-surlaricinde-mahalle-aralari-pislikten-gecilmiyor-59525.html>

Lefkoşa'nın Tarihi (t.y.). Erişim Adresi: <https://www.lefkosabelediyesi.org/lefkosanin-tarihi/>

“Living Quality in the World's Cities: The Infrastructure Advantage” (2017, 14 Nisan). Erişim Adresi: <http://www.brinknews.com/living-quality-in-the-worlds-cities-the-infrastructure-advantage/>

Melbourne 5. Kez Dünyanın En Yaşanılabilir Şehri (2015, 20 Ağustos). Erişim Adresi: <http://www.milliyet.com.au/gundem/melbourne-5-kez-dunyanin-en-yasanabilir-kenti-h1539.html>

Mozart'ın Şehri Viyana (2011, 3 Şubat). Erişim Adresi: <https://goo.gl/p5Kzgb>

Ngo, B. (2008). Beyond “Culture Clash” Understandings of Immigrant Experiences. *Theory Into Practice*, 47, 4(11), 4-33

Our Backyard (t.y.). Erişim Adresi: <http://www.citycite.vic.edu.au/our-backyard.html>

Özman, M. A. (1965). Devletlerin Egemenliği ve Milletlerarası Teşekküller. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 22, 53-121.

Öztürk, M. & Altuntepe, N. (2008). Türkiye'de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 3(11), 1587-1625.

Özkan, I. (2017). *Göç İltica ve Sığınma Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özservlet-Çakırer, Y. (2015). Göçmen Çocukların Şehre Uyumu ve Eğitim Politikası. *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü Paneli* içinde, 93-111. İstanbul: Umuttepe Yayınları.

Pazarıcı, H. (2013). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Poggi, G. (1990). *The State: Its Nature, Development, and Prospects*. California: Stanford University Press.

Portes, A. & Rumbaut, G. R. (2006). *Immigrant America: A Portrait*. ABD: University of California Press.

Roberts, P. (2000). The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration. *Urban Regeneration a Handbook* içinde, 9-36. London: SAGE Publications.

Sarhoşların Saldırısına Uğradı (2017, 20 Şubat). Erişim adresi: <http://www.kibrisadahaber.com/sarhoslarin-saldirisina-ugradi.html>

Sayın, Y., v.d. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.

Stein, B. N. (1981). The Refugee Experience: Defining the Parameters of a Field of Study. *International Migration Review*, S. 15, C. 1-2, 320-330.

Solsten, E. (1993). *Cyprus, A Country Study*. Washington, D.C.: GPO for the Library of Congress.

Surlarıçi Allah'a Emanet (2013, 21 Haziran). Erişim adresi: <http://www.haberalkibrisli.net/kibris/surlarici-allaha-emanet-h1505.html>

Surlarıçi'nde Ev Çöktü (2016, 30 Aralık). Erişim Adresi: <http://www.kibrisgazetesi.com/kibris/surlaricinde-ev-coktu/9538>

Surlarıçi'ndeki Evler Tek Tek Yıkılıyor (2017, 3 Mart). Erişim Adresi: <http://www.kibrisgazetesi.com/kibris/surlaricindeki-evler-tek-tek-yikiliyor/14258>

Surlarıçi Tedirgin (2017, 1 Mart). Erişim adresi: <http://www.kibrisadahaber.com/surlarici-tedirgin.html>

Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57-67.

Şeker, G. (2013). "Kamu Politikası Olarak Uyum", *Göç Yönetimi Uyum Çalıştayı Kitapçığı*, 14.

Toluner, S. (1996). *Milletlerarası Hukuk Dersleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

Tunç, Ş. A. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.

Türkdoğan, O. (2007). Kimlik – Göç – Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 36, 1-14.

Uzun, R. (2007). *İletişim Etiği Sorunlar ve Sorumluluklar*, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kırkıncı Yıl Kitaplığı No (2).

Ziya, O. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99, 229-240.